

9.6.6
145

Quaestionum paroemiographicarum capita selecta

Dissertatio inauguralis

quam

ad summos in philosophia honores

ab amplissimo

philosophorum ordine sectionis I

in

Universitate Ludovico-Maximiliana Monacensi

rite impetrandos

scripsit et die XXVIII mensis Januarii a. MCMVII

censurae tradidit

Weselin Tschajkanovitsch

Belgradensis

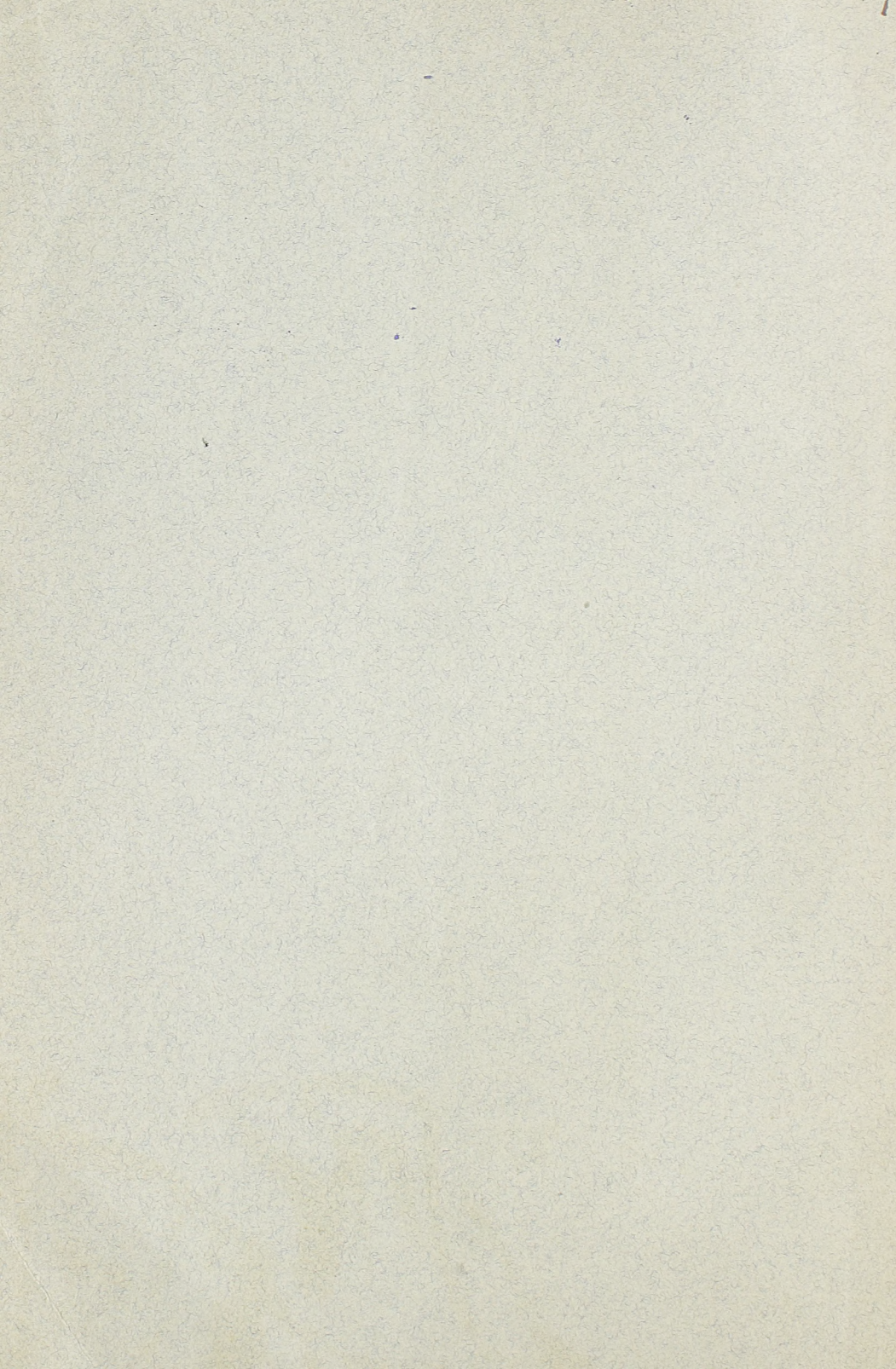

Tubingae

Typis H. Lauppi iunioris

MCMVIII

Л. Г. Г.
175

Здравне иша-Луки Ђеловићу,
од Ресе Закарлута - Писме баријан

ID=51648808

УНИВ. БИБЛИОТЕКА
И. Бр. 45788

Quaestionum paroemiographicarum

capita selecta

Лука Ђеловић
БЕОГРАД

Luka Čelović
BEOGRAD

Dissertatio inauguralis

quam

ad summos in philosophia honores

ab amplissimo

philosophorum ordine sectionis I

in

Universitate Ludovico-Maximiliana Monacensi

rite impetrandos

scripsit et die XXVIII mensis Januarii a. MCMVII

censurae tradidit

Weselin Tschajkanovitsch

Belgradensis

Tubingae

Typis H. Lauppi iunioris

MCMVIII

Quae hoc libello continentur capita sunt selecta maioris dissertationis, de
qua retulerunt Crusius Krumbacher Monacenses.

PIIS MANIBVS
PATRIS CARISSIMI
PRAEMATVRA MORTE LIBERIS
EREPTI

Quas institui de fontibus paroemiographicis quaestiones et melle et felle fecundissimas esse censeo: nam ad animi fructum qui capitur cum veterum officinas inspicere nobis contingit, accedunt summae in indagando difficultates, quas omnes superare vix humanis conceditur viribus. In proverbii colligendis et explicandis sedulo collocarunt operam et peripatetici philosophi, qui, eam quam magister muniverat viam ingressi, studiose explorabant omnia quae plebis mens procreat, et stoici, quorum princeps, Chrysippus, sapienter imprimis dicta ad mores corrigendos colligebat; etiam grammatici Alexandrinae aetatis, in commentariis ad poetas scribendis, multas congegnerunt proverbiorum copias, et de iis explicandis egregie sunt meriti. Eo accidit ut numerus eorum quae litteris mandabantur proverbiorum valde esset auctus, nec minus crebri erant qui ea interpretati sunt paroemiographi. Quae cum ita essent multae etiam tradebantur eiusdem proverbii explicationes et recensiones, quibus omnibus fontem probare principalem magnum est et arduum opus: nam et pauca sunt quae veterum paroemiographorum certa habemus fragmenta, et implicati sunt inter sese isti fontes veteres, ita ut saepe in dubio simus quid cuique sit attribuendum.

Ad haec omnia satis misera et dura eorum quae aetatem tulerunt proverbiorum accedit condicio: primum quod thesauri paroemiographici quasi post naufragium ubique dispersi iacent (apud scholiastas lexicographos ceteros per quos doctrinae Alexandrinae ad nos pervenerunt frustra) tum maxime quod editio quam viri docti curaverunt Gottingenses ita depravatum textum continet, ut nonnuncquam Sphingis aenigmata potius quam facetias veterum et sales te legere putes. Nova paroemiographorum corporis editio, quae utinam quam primum lucem aspiciat, exoptatissima est igitur et per-necessaria.

Sed quamquam, quod Crusius identidem praedicavit, priusquam editionem omni apparatu instructam recuperaverimus, timendum est ne quaestiones de fontibus paroemiographicis omnino praematurae

videantur, tamen deterritus non sum quominus viam satis arduam ingrederer. Duae sunt res quas indagare mihi propositum est: primum rationem qua Zenobii auctores paroemiographos veteres composuerint, tum Diogenianeae *περὶ παροιμιῶν* disputationis fontes principales et proximos. In libello conscribendo ab Analectis Crusii profectus sum, ita ut hoc opus, quo ea quae de paroemiographis scimus tantum non omnia continentur, cognitum habere saepissime sit pernecessarium.

I. De veterum paroemiographorum vestigiis indagandis observationes.

§ 1. Demonis fragmentum (Mill. II 1—28) retractatur et auctoritas eius defenditur.

In excerptis Athois paroemiographorum veterum placita qui primus secernere et colligere conatus est, Crusius, Demonianam separavit et Aristophaneam turbam initio libri II (Mill. II 1—28 et II 45—65)¹⁾: nam paroemiographos vetustiores ita accurate excerpterit Didymus — ad quem, quod recte Crusius monuit, referenda est haec provincia — ut etiam in excerptis Zenobianis fragmenta veterum dignosci possint. Quod Crusii iudicium omnes viri docti taciti secuti sunt, excepto Ed. Schwartzio, qui diffidentius quam par est rem in suspicionem vocavit, et in Pauly-Wissowae lexico (s. v. Demon 6 = V 142) adversarii sustinuit partes, turbamque illam proverbiorum Demoni vindicandam esse negavit. Cum autem in fragmentis veterum paroemiographorum definiendis nos quoque inquirere nobis proposuerimus, haud abs re videtur quae oblocutus est Schwartzius diligentius retractare.

Contendit Crusius Demoniana proverbialia imprimis ex historia et rebus Atticis ducta esse — Schwartzius autem negavit e fragmentis quae nunc habemus comprobari posse ea maxima ex parte colorem Atticum habuisse. Sed metuo ne iniuste. Profecto proverbialia Attica

1) Praeter Anal. crit. ad paroem. Graec. (Lips. 1883) cf. Die griech. Paroemiogr. (Verhandl. d. Philologenvers. zu Dessau, 1884) p. 221; *χωρίς ἰππεύς*, Rhein. Mus. 40 (1885) p. 316—320; Nachträgl. üb. Demon als Quelle der Paroemiogr. Philol. Suppl. 6 (1891—93) p. 269—274; Aristophanes von Byz. bei Zenob. u. d. Vers. d. Maison. Philol. ib. p. 275—280; Sitzungsber. d. bayr. Akad. 1905, p. 798¹; alibi.

a Demone potissimum collecta esse quivis putaverit: nam conscripsit Demo Atthidem, non scripserunt ceteri paroemiographi. In Atthide, quod Crusius iam praedicavit, summam rei in eo posuit Demo, ut „le-
gentium aures lepido susurro permulceret“ (Anal. p. 150), et ob eam causam fieri vix potuit, quin opus eius proverbii esset repletum: testi-
monio sunt similia opera historica quae philosophi peripatetici, De-
monis coaevi, conscripserunt, et quae proverbii abundabant, v. prae-
sertim Crusium, Anal. p. 82 sqq. Ne in Aristotelis quidem Ἀθη-
ναίων πολιτεία talia desunt, velut illa historiola qua καὶ σφάκελοι
ποιούσ' ἀτέλειαν proverbium illustratur (c. 16). Itaque cum in
collectionem multa proverbia transportare potuerit Demo, qui ea
non atticissent? — Graviora sunt quae docemur ipsis veterum frag-
mentis: nam Theophrasti Clearchi Chryssippi Aristophanis Aristi-
dis certa si inspexeris fragmenta, nullum Atticum invenies pro-
verbium. Licet hoc casui sit tribuendum, sed etiam in toto corpore
Zenobiano non multa reperies Attica. Sunt enim: Mill. I 8, 30,
31, 37, 40, 43, 48, 64? 69? 71, 73, 74, 75, 77, 89 II 2, 4, 6, 11,
12, 13, 14, 15, 19, 20, 24, 33, 67, 91, 94 III 77, 90, 166. Vides
ea frequentia non esse, nam in proverbii Athois — si excipis ea
quae Crusius Demoni vindicavit — 20 vel maxime 22 leguntur. At
vero Demonis fragmenta certa si inspexeris, tria certe Attica sunt
(Mill. II 6 εὐγενέστερος Κόδρου, 12 γλαυξ εἰς Ἀθήνας¹⁾, I 81 Οἰνὴ
τὴν χαράδραν), tria autem ex historia Attica sumpta esse opinor
(schol. Pind. Nem. VII 155 = Demo fr. 9 M. ὁ Διὸς Κόρινθος,
B 911 = Demo fr. 14 M. τὴν Συρακουσίων δεκάτην, schol. Aristoph.
Plut. 1000 = Demo fr. 10 M. πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλκιμοι Μιλήσιοι,
hoc ad Persicum, illa ad Peloponnesiacum bellum pertinent). Itaque
de proverbii Atticis recte iudicavit Crusius; color quidam Atticus
proverbii Demonianis abiudicari non potest.

II Sermone et narrandi arte Demoniana separari posse contendit
Crusius; quod Schwartzius in dubium vocavit.

Inspicias velim nonnulla veterum quae novimus proverbia:

1) Negavit Schwartzius hoc proverbium Demonis esse; sed videas velim
ipse quomodo sese res habeat:

Mil. II 12 γλαυξ εἰς Ἀθήνας: ἐπὶ Schol. Aristoph. Av. 301. — Δήμων
τῶν ἀχρήστους ἐμπορίας ἀγόντων, ἐπει- δέ φησαν ἔτι τοῦ τοῦ ζῶου μόνον
δὴ τὸ ζῶον πάνυ ἐπιχωριάζει τοῖς Ἀθη- πληθύοντος ἐν τῇ πόλει, ἀλλὰ
ναίοις. καὶ ἔτι τοῦ νομίσματος cet.

Quae litteris expressa sunt obliquis, nonne tibi ea quoque Demoniana
videntur? Num mirandum est, quod altera explicatio in Athoo desideretur,
cum proverbia Athoa omnino mutilata sint et decurtata?

Aristidis.

Mill. I 65 (v. Athen. XIV p. 641 A) 'Αβυδηνὸν ἐπιφόρημα· ἐπὶ τῶν ἀηδῶν τάττεται ἢ παροιμία. Μέμνηται δὲ αὐτῆς Εὐδοξος ἐν Ὑποβολιμαίῳ. Φασὶ δὲ ὅτι τοῖς 'Αβυδηνοῖς cet.

Mill. I 67 (v. Paus. ap. Eust. p. 1746, 61 = fr. 183 Schw.) εἰς κόρακας. Μέμνηται ταύτης Μένανδρος. Λέγουσι δὲ ὅτι Βοιωταῖς cet.

Mill. I 69 (v. schol. Plat. p. 317 Bekk). ὑπὲρ ὄνου σιᾶς. Μέμνηται ταύτης ἐν τῷ 'Εγχειριδίῳ <Μένανδρος>. Λέγουσι δὲ ὅτι Δεμοσθένης cet.

Lucilli Tarrhaei

schol. Plat. p. 396 Bekk. . . ἤκουσα δὲ, ὡς φησιν Ταρρᾶιος, ἐγχωρίων λεγόντων ὅτι ἐν Σαρδόνι cet.

Steph. Byz. s. v. Δωδώνη . . . κατὰ μέντοι τοὺς ἡμετέρους, φησὶν ὁ Ταρρᾶιος, εἰ μὲν λάβη τις μᾶστιγος, οἱ δὲ ἱμάντες ἀποπεπτώκασιν. Περὶ μέντοι τῶν ἐπιχωρίων τινὸς ἤκουσαμεν, ὡς ἐπέπερ ἐτύπετο cet.

Quamquam me haud fugit paroemiographos et librarios posterores (Didymum, Zenobium, immo magis tellum Byzantinum) nonnullas loquendi formulas de suo adiecisse, casui tamen nunquam tribuam quod apud singulos paroemiographos propria narrandi ars animadvertitur¹). Magni est momenti etiam illud, quod in corpore Zenobiano nonnulla sunt quae sermone separentur agmina: quae res videlicet paroemiographos veteres demonstrat (plura v. infra, p. 15 sqq. De Demoniano et Aristophaneo sermone in initio l. II, de formulis Demonianis (ut ὡς φασι cet.) uberius disputavit Crusius, in Anal. p. 77 sqq.). Itaque certe concedendum est Crusio, cum is, ita ut dicam, ex ungue cognoscere voluerit leonem.

Tertium suspectum erat Schwartzio, quod certa Demonis fragmenta non solum initio libri II verum etiam in libro I et II dispersa inveniuntur: immo in turba quam Crusius Demoni vindicaret ipsa non esse quam ceteris locis crebriora. — Sed fugit virum doctissimum proverbia, ubi Demonis nomen laudatur, uno loco nunquam tam frequentia inveniri. Profecto Demonis fragmenta etiam ceteris locis occurrunt, sed constat Demonem et paroemiographos ceteros eadem lemmata saepenumero explicasse, ita ut is qui diasceuastae munere functus est (Didymus), si Demonianam ex-

1) Quin etiam apud ceteros paroemiographos (Chrysippum, Aristophanem Byz.) eodem modo res sese habeat, non dubito, sed eos omisi, cum id ex paucis eorum fragmentis non satis liqueat.

plicationem meliorem duxerit, eam quoque addere potuerit. Eo factum est, ut multa Demoniana iis quoque locis legantur, ubi Demonis continuum non est agmen. — Nec difficile est explicare cur Demonis nomen in plurimis proverbiiis turbae illius non insit. Perlustres veterum paroemiographorum certa vestigia. Sunt enim:

Clearchi I 6, 12 (e proverbiorum collectione)

Chryssippi I 77, 83, 85, 88 II 97 III 4, 5

Aristidis I 63, 65, 67, 69. V. infra p. 17 sq.

Vides igitur auctores e quibus proverbium petitum est omnino raro esse laudatos, nec mirum. Nam Didymus, cum plura eiusdem paroemiographi proverbia excerpserit et continuam seriem adornaverit, num debuit in unoquoque proverbio auctoris nomen iterare? Idem fecit Didymus quod viri docti nunc faciunt, cum e. g. apparatus criticum ad textum quandam componunt: nam minoris momenti codices semper iterant, eum autem codicem, quo unice usi sunt, semel tantum nominant. Demonis nomen ipsum memorare potuit Didymus cum Demonem refutavit vel omnino variam sententiam eius addidit. De hac re facile tibi persuadebis si hanc inspexeris tabulam.

	Proverbia ubi in Zenob. I. II Demonis nomen laudatur.	Proverbia ubi in Zenob. I. II Demonis nomen non laudatur.
Legitur omnino una explicatio.	Mill. II 6 εὐγενέστερος Κόδρου	Mill. II 1 τὸν Κολοφῶνα ἐπέθῃκεν
		II 2 οὐδ' ἐντὸς ἰωροῦ
		II 3 Λοκροὶ τὰς συνθήκας
		II 4 καὶ σφάκελοι ποιοῦσιν ἀτέλειαν
		II 5 μᾶλλον ὁ Φρύξ
		II 8 καύνιος ἔρωσ
		II 9 (ἄ)πανθ' ὅμοια καὶ ῥοδῶπις ἢ καλή
		II 10 τὸ Πάρνου σκαφίδιον
		II 11 κύρβεις κακῶν
		II 13 τὸ Ἱππάρχου τειχίον
		II 15 φρουρεῖν ἢ πλουτεῖν
		II 17 ὁ Κρής τὴν θάλατταν
		II 18 ὁ Σικελὸς τὴν θάλασσαν
		II 19 Ἀττικὸς εἰς λιμένα
		II 20 Θάσος ἀγαθῶν
		II 21 ἔκητι Συλοσάντος εὐρυχωρίῃ
		II 23 μία Μύκονος.

Leguntur duae vel
plures explanationes.

Mill. II 7 οἱ Κρήτες τὴν θυσίαν
II 12 γλαῦξ εἰς Ἀθήνας
II 16 ἡ Φανίου θύρα
II 22 ἔπου αἱ ἔλαφοι τὰ κερατὰ
ἀποβαλλουσιν.

Mill. II 24 πάντα λίθον κίνει
II 25 μὴ κίνει Καμάριναν

Vides igitur Demonis nomen, si una est proverbii explicatio, nunquam fere in agmine illo occurrere, at vero tantum non semper esse laudatum, si praeter Demonianam alia quoque fertur explicatio. Itaque probatum est quod supra proposuimus.

Ceterum Demonis et ceterorum paroemiographorum nomen, quod praecipue monendum est, nonnunquam propterea desideratur, quod id librarius Byzantinus oppressit.

Ex his quae disputavimus satis clare perspici potest, nos non prohiberi quominus Crusii iudicium probemus et accipiamus.

§ 2. De fragmento Aristophaneo (Mill. II 45—65).

Sequitur in Athoo codice alia turba (Mill. II 45—65), cuius proverbialia, quod Crusius iam praedicavit, item maxime diversa sunt et ab iis quae praecedunt et ab iis quae subsequuntur (v. Crus. Anal. p. 77). Primum mira quadam constantia sceniicorum praesertim poetarum versus componuntur, de qua re v. Crus. Anal. p. 78 et 150 sqq., Cohnium in Pauly-Wissowae l. (s. v. Aristophanes 14) II 1003, nostra infra (p. 15) tum sequuntur κατὰ γλῶτταν soluta oratione dicta (II 59 εἶρηται δὲ κατὰ γλῶτταν, 60 λέγονσι, 61, 62, 64 καλουσιν, 63 ἐκάλουν, v. Crus. Anal. p. 78⁴), v. Crus. Anal. p. 155 sqq. Loquendi ars grammaticum doctum sapit, eadem formulae ubique iterantur nec alibi in corpore Zenobiano talem sermonem invenies. Omnino proverbialia omnia summa diligentia disposita sunt: primum, ut iam dictum, leguntur μετρικαί (II 45—58) tum ἄμετροι παροιμίαι (II 59—65). Apertum est hoc loco grammatici cuiusdam continuum agmen nos habere: nominavit Crusius Aristophanem Byzantium, qui et ἔμμετρα et ἄμετρα proverbialia composuerit, et λέξεις Ἀττικῶς (quibus cf. Mill. II 62, 63) et γλώσσας Λακωνικῶς (cf. Mill. II 61, 64) collegerit (Anal. p. 78 sq.). Immo, quod Crusius alio loco demonstravit (Aristophanes von Byzanz bei Zenobios u. d. Vers d. Maison. Philol. Suppl. VI [1891] p. 275 sqq.), si prov. Mill. II 52 cum loco Athen. XIV 659 contuleris, illud ab Aristophane explicatum esse videbis. Itaque excerpta Demoniana in II Athoi l. fragmentum Aristophaneum excipit.

Nunc operae pretium videtur inquirere an ceteri quoque paroemiographi Lucillo Didymo vetustiores in libris Zenobianis internosci possint, et omnino quomodo sit collectio Zenobiana e veteribus collectionibus contexta.

§ 3. De proverbiorum argumentis observationes.

Si argumenta proverbiorum accuratius perlustraveris, ordinem quendam in toto corpore Zenobiano facile invenies. Ipse velim tibi hac de re persuadeas: In primo Zenobii libro, in prioribus septem decadibus nec non in priore parte decadis octavae, haec sunt quae praecipue tractantur argumenta: 1) Res in mythis a diis et heroibus (imprimis ab Hercule) gestae 1, 5, 6, 10, 11, 12, 14, 15, 20, 26, 34, (36), 47, 57, 61, 75, tum institutiones ad religionem pertinentes, nec non oracula 6, 29, 34, 45, 61, 67; 2) Historia, praecipue ubi mores populorum, cum Graecorum tum exterarum gentium, et vivendi cultus depinguntur: 4, 7, 16, 17, 19, 25, 27, 29, 45, 58, 63, 65, 66, 67, 74, 76. Notanda sunt proverbia ubi priscae, immo „aureae“ aetatis mores et institutiones illustrantur 16, 17, (25), atticissant haec proverbia: 8, 30, 37, 40, 43, 48, 64, 69, 73, 75; 3) Fabellae et res privatae 18, 36, 39, 41, 48, 51, 64, 69, 70, 73; 4) Proverbia e studiis litterarum historicis 23, 32, 42, 44, 60, 74; 5) Proverbia ad vitam naturam fabulas animalium et herbarum ficta 35, 52, 53, 54, 55, 56, 68, 72, 75. — In iis quae sequuntur primi libri proverbii inde a decade octava paroemiographum vides qui ab eo qui antecedit differt. Habes I 77 versum quendam epico sermone compositum, cf. Gaisf. p. 418; non mythographum sed philosophum sentis in 82 *καὶ ἐν θεῶν ἀγορᾷ ἐπὶ τῶν καθ' ὑπερβολὴν κακηγόρων . . . ὅτι καὶ ἐν θεῶν ἀγορᾷ δυσφημήσειαν*, cf. etiam P 4, 30; item 83 (cf. Crus. Anal. p. 72⁴), 86, 87 cum explicatione obscura (cf. Crus. Anal. p. 80). Proverbia 80 *ὁ Καρπάθιος τὸν λαγῶν*, 81 *Οἰνὸν τὴν χαράδραν*, 85 *αἰξ Σκυρία* haud scio an periegetam quendam aut historicum doctum redolent. — Duae quae nunc succedunt turbae (II 1—28 et 45—65) Demoni et Aristophani Byzantio vindicandae sunt, v. supra. — Maiorem quae sequuntur difficultatem afferunt: nam Didymus his regionibus saepius suo iure adornabat et inculcabat proverbia. Etiam de proverbiiis quae ab initio fere libri III usque ad finem leguntur multa dici non possunt, cum Didymus, quem in libro III diasceustae munere functum esse recte coniecit et demonstravit Crusius, proprio Marte rem gesserit et omnia proverbia ipse collegerit et composuerit.

§ 4. De proverbiorum auctoribus et testibus observationes.

Eadem animadvertes auctores et testes proverbiorum — quos deprehendere possumus — si perlustraveris. Sunt enim in libro primo

- I 2 Menand. fr. 66 Kock.
- I 4 Menand. cf. Schneidew. ad P. 2, 39.
- I 7 Cratin. fr. 16 K. Philem. fr. 18 K.
- I 8 Menand. fr. 502 K.
- I 17 comoediam sapit, cf. Amphid. fr. 9 K. Aristoph. Pac. 1137, ibique schol.
- I 19 comici cuiusdam videtur cf. Aristoph. Lys. 298, ibique schol.
- I 24 Menand. Ἐπιτρέποντες 35. (v. Fragments d'un manuscrit de Ménandre découverts et publiés par G. Lefebvre. Le Caire, 1907. p. 35).
- I 27 comici cuiusdam, cf. Aristoph. Plut. 149, ibique schol.
- I 31 comicum redolet, cf. Strattid. fr. 67 K.
- I 34 Menand. fr. 199 K.
- I 35 Aeschyl. fr. 288 Nauck.
- I 38 Philoxen. fr. 9 Bgk.
- I 39 Herondas II 62.
- I 42 Eubul. fr. 136 K.
- I 45 Aristoph. Plut. 1003.
- I 46 Eurip. Phoen. 1422.
- I 47 Menand. fr. 200 K.
- I 48 Philemon fr. 33 K.
- I 49 Aristoph. fr. 87 K.
- I 50 Diphil. fr. 53 K.
- I 51 Menand. fr. 150 K.
- I 52 Diphil. fr. 98 K.
- I 53 Menand. fr. 318 K.
- I 54 Menand. v. cod. Ath.
- I 55 Menand. fr. 416 K.
- I 56 Cratin. fr. 53 K. Philem. fr. 62 K.
- I 57 Aristoph. Eccl. 1074.
- I 58 Menand. fr. 34 K. Alexid. fr. 305 K.
- I 59 Menand. fr. 191 K.
- I 60 Menand. fr. 401 K.
- I 61 Alexid. fr. 8 K.
- I 62 Menand. fr. 147 K.

- I 63 comicum sapit, cf. Menand. fr. 315.
I 64 Diphil. fr. 36 K.
I 65 Eudox. fr. 2 K.
I 66 Aristoph. Ran. 442, Tagemist. fr. 509 K. Ephor. Plat.
Pind. cf. schol. Plat. p. 368 Bekk.
I 67 Menand. saepius, cf. P 3, 87.
I 68 Plat. Polit. I 337 A. Hom. ψ 302.
I 69 Menand. fr. 153 K.
I 70 Menand. fr. 246 K.
I 71 Philem. fr. 86 K. Posidipp. fr. 6 K.
I 72 Hermipp. fr. 59 K.
I 73 Posidipp. fr. 2 K.
I 74 Philem. fr. 43 K.
I 75 Aristoph. Lys. 68.
I 80 Epicharm. v. cod. Ath.
I 84 Hermipp. fr. 17 K.
I 85 Pind. fr. 73 Boeckh.
I 86 Plat. Apol. p. 22 B.
I 87 Menand. fr. 192.
I 88 cf. schol. Aristoph. Equ. 993.

in libro secundo

- II 1—28 Demonis est turba:
II 19 Aristoph. fr. 85 K.
II 22 Aristot. Hist. an. 9, 6, 1. — Testes a Demone perraro laudantur.
II 45—65 Aristophanis Byz. turba:
II 45 Euripid. fr. 641 Nauck.
II 46 Sophocl. fr. 199 Nauck.
II 47 Menand. fr. 220 K.
II 48 Lemma tragicum sapit (v. Crus. Anal. p. 151).
II 49 Menand. fr. 358 K.
II 50 Archil. fr. 119 Bgk.
II 51 Euripid. fr. 888 Nauck.
II 52 Sophocl. fr. 13 Nauck.
II 53 Cratin. fr. 199 K. Epigram. cuiusd. poet. cf. Anthol. Pal. XIII 29 cum notis Jacobs. Crus. Anal. p. 154.
II 54 comici cuiusd. v. Crus. Anal. p. 154.
II 55 Ad versum Euripidis compositum (v. Eurip. Phoen. p. 549) v. Crus. Anal. p. 154.
II 57 Terpander? cf. Bgk. III⁴ p. 10, et Crus. Anal. p. 155.

- II 59 Plat. Polit. IX p. 575 C.
- II 62 Pherecr. fr. 166 K.
- II 67 Plat. Hipp. Mai. p. 293 A.
- II 68 Plat. com. fr. 99 K.
- II 69 Theopomp. Duris. Heracl. com. cf. Athen. XII p. 523 DE.
- II 72 Theopomp. fr. 69 M.
- II 75 Mnaseas, Dionys. Chalcid. v. cod. Ath.
- II 76 Philochor. fr. 196 M.
- II 77 Callimach. fr. 79 Bentl. Timaeus, v. cod. Ath.
- II 78 Plato com. fr. 100 K.
- II 79 Anacr. fr. 141 Bgk. Pindar. Nem. IV, 95 sq.
- II 81 Theopomp. v. cod. Ath.
- II 82 Menand. fr. 300 K.
- II 84 Eudox. Cnid. v. cod. Ath.
- II 85 Archiloch. v. cod. Ath.
- II 88 Aeschyl. Sept. 785.
- II 89 Eubul. fr. 58 K.
- II 90 Plat. Phaedr. p. 276 B.
- II 92 Sosib. v. cod. Ath.
- II 93 Timaeus v. cod. Ath.
- II 96 Dionys. Thrax. v. cod. Ath.
- II 97 Aristodem. v. cod. Ath. schol. Pind. Isthm. 2, 17.
- II 100 Philem. v. cod. Ath. Dicaearch.
- II 101 Hermog. com. v. cod. A. Herond. 3, 10.
- II 102 Plat. Phaedr. p. 257 D.
- II 104 Plat. Phaedr. p. 244 E.
- II 106 Mnaseas v. cod. Ath.
- II 107 Aristot. cf. Crus. Anal. p. 82.
- II 108 Aristot. fr. 188 R.
- in libro tertio
- III 1 Aristot. fr. 89 R.
- III 4 Chrysipp. v. cod. Ath.
- III 5 Chrysipp. v. cod. Ath.
- III 6 Antimach. (in Thebaide) v. schol. Ven. Hom. Δ 400.
- III 9 Sophocl. fr. 14 Nauck.
- III 10 Aristot. Hist. an. 8, 4, 2.
- III 11 Heraclid. v. cod. Ath.
- III 13 Sophocl. fr. 337 Nauck.
- III 14 Aristot. fr. 128 R.
- III 15 Crates fr. 30 K.

- III 16 Cratin. fr. 56 K.
 III 22 Sophocl. fr. 153 Nauck.
 III 23 Pind. fr. 217 Boeckh.
 III 25 Mnaseas, Artemid. v. cod. Ath.
 III 26 Mnaseas v. P 2, 67.
 III 28 Apollodor. fr. 14 M.
 III 29 Theophrast. }
 III 30 Theophrast. } v. Crus. Anal. p. 82.
 III 32 Dicaearch. fr. 50 M.
 III 33 Cratin. fr. 60 K.
 III 34—38 Staphyl. Naucr. v. Crus. Anal. p. 85.
 III 40 Clearch. fr. 52 M.
 III 43 Chamaeleon. v. Suid.
 III 45 Clearch. fr. 27 M.
 III 47 Aristot. fr. 185 R.
 III 51 Aristid. Salamin. v. cod. Ath.
 III 52—61 Aristot. v. Crus. Anal. p. 82.
 III 62 Dicaearch. fr. 6 M.
 III 63 Dicaearch. }
 III 64 Dicaearch. } v. Crus. Anal. p. 83².
 III 65 Clearch. fr. 45 M.
 III 67 Aristot. Polit. VIII 6, 1.
 III 68 Polemon. v. cod. Ath.
 III 72 Aristot. fr. 462 R.
 III 75 Aristot. fr. 118 R.
 III 76—90 Duris. v. Crus. Anal. p. 84.
 III 91—100 Clearch. v. Crus. Anal. p. 83.
 III 110—118 e Siculorum comoedia v. Crus. Anal. p. 86sq.
 III 119—175 e comoedia Attica, v. Crus. Anal. p. 87 sqq.

Tabula loquitur ipsa. In toto corpore Zenobiano auctores varios tabulatim excerptos esse vides: initio incedunt poetae comici, deinde auctores omnino varii (semel laudatur Epicharmus, qui in parte priore nunquam est adhibitus), tum atthidographus quidam (Demo); sequuntur poetae scenici et lyri, post eos auctores varii, sed tamen scriptores rerum Philippicarum et Siciliensium nec non periegetae aetatis Alexandrinae primas agunt partes; post eos leguntur philosophi (Plato, Aristoteles, Chrysippus), tum videmus philosophos omnino scholae peripateticae, Aristotelem eiusque discipulos, sequuntur denique multae copiae proverbiorum e poetis comoediae cum Siciliensium tum Atticae repetitorum.

§ 5. De sermone et narrandi arte.

Haec omnia casui minime tribuenda sunt, itaque inquirendum est utrum ad Zenobium an ad eius auctores haec adornatio pertineat. De Zenobio cogitare non possumus, nam ipsa Demoniana et Aristophanea quae apud eum legitur turba testimonio est ordinem quem in fontibus suis invenerat quam ingenue servaverit Zenobius — itaque veri non est simile eum, cum in libro secundo ordine nunquam violato omnia tradiderit, in ceteris partibus alia condicione rem gessisse: omnia ea ad fontes eius referenda esse in aperto est.

Maioris momenti sunt quae sequuntur. In ampla enim Demoniana et Aristophanea turba omnia proverbia simili modo esse explicata Crusius (in Anal. p. 77 sqq.) demonstravit exemplisque illustravit; quae res documento est Zenobii auctores sermonem eorum quos excerpserant paroemiographorum satis integrum reddidisse. Hoc adiumento freti totam collectionem si indagaverimus in primo Zenobii libro videbimus diasceustam sermonem satis integrum servasse, ita ut singulae e variis paroemiographis repetitae turbae accurate separari possint; in secundo et tertio in loquendi arte paroemiographos veteres saepe esse secutum, sed etiam de suo multa addidisse, ita ut eadem loquendi formulae ubique inveniantur. Haec sunt quae propter stili varietatem separantur turbae:

1) Athoi libri primi decades I—VI (sed in sexta iam decade alius reperitur sermo): ἐπὶ... (ἡ. π.) εἶρηται 10, 12, 13, 16; εἶρηται ἐπὶ... φασὶ γὰρ... 2, 36, praeterea non nisi φασὶν 2, 3, 4, 7, 8, 14, 22, 29, 30, 31, 45, (46); ἐπὶ... (ἡ. π.) εἶρηται· ἐπειδὴ... 1, 11, 13, 14, 16, 17, 18, 20, 23, 25, 28, 32, 33, 37, 40, 48, 49, 56 cet., non nisi ἐπειδὴ 24, 55, 59; διὰ τοῦτο εἶρηται 7, 9, διὰ γούν 27, 32; οἱ μὲν φασὶν... οἱ δὲ λέγουσιν 29, 31, (44); μέμνηται (e. g. ταύτης) 34, 35, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54 cet., et talia. Aliis locis Zenobianae collectionis sermonem nunquam fere invenies similem, nisi fortasse in proverbii ad finem libri tertii.

2) Etiam altera pars sextae, prior octavae decadis nec non tota septima decas uno stilo conscriptae sunt. μέμνηται ubique fere occurrit: 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 73, 74; maioris momenti sunt verba τάττεται 55, 64, 65, 72 (?) et ταύτην τάττουσιν 59, 74, quae ante hanc turbam non leguntur. Etiam videas μέμνηται... λέγουσι 58, 60, 67, 68, 69, 70, quae locutio nisi hoc loco non invenitur.

3) Quae restant libri primi proverbialia cum proverbialibus ad finem libri secundi et initio libri tertii ita cohaerent, ut necesse sit utrosque locos una examinare. Haec sunt sermonis et stili propria: *τάττεται* (ἐπὶ . . . , ἦ π.) I 80, 85 II 66, 68, 69, 70, 71, 72, 95, 106 III 2, 3, 4, 7, 13, 15; saepissime verbo *αὕτη* (sc. ἦ π.) incipit explicatio: I 77, 81 II 69, 70, 83, 84, 87, 92, 95, 97, 98, 105, 106, 107 III 10, 11, 13, habes etiam *ταύτης* II 68, 77, 88, 90 (?), 100, III 15, *ταύτην* II 81, 96 III 4, 7, saepe invenitur initio *αὕτη τάττεται* II 69, 70, 95, 106 III 13, et *αὕτη λέγεται*, II 105, 107 III 10; *λέγομαι* (*λέγονται*) occurrit in prov. II 70, 78, 82, 84 III 1. Maioris autem momenti est *ἴσον τῷ* (II 82, 86) et *ἰσοδυναμεῖ* (I 81), ad simile proverbium adnotandum (aliis locis exprimitur haec sententia verbis *ὁμοία τῇ . . .*). Omnia haec sermonis specimina (praeter *τάττεται*) alibi nunquam animadvertes. Praeterea genitivo qui dicitur absoluto sententia saepius absolvitur: I 78, 83, 84 II 76, 77¹⁾.

Dubitare in re aperta non licet. Quod aliis Zenobianae collectionis locis alia sermonis propria reperiuntur aliter interpretari nequeo, nisi cogitare licet paroemiographos veteres, qui sermonis propria nimirum non pauca Zenobii auctoribus, Lucillo et Didymo, reliquerant, tabulatim adhibitos fuisse, ita ut prout quisque excerptus esset etiam sermo mutaretur — nam neque Zenobio nec eius auctoribus has sermonis varietates tribuere possumus. Itaque haec varia loquendi genera terminos intra quos paroemiographorum veterum copiae latent satis accurate significant.

§ 6. De veterum paroemiographorum fragmentis certis.

At gravissima succedunt. Fragmenta veterum paroemiographorum certa in Athoo si inspexeris, ea semper animadvertes. singulis sparsa locis, in agminibus minus magisque densis, ita disposita, ut omnibus locis, ubi unius paroemiographi leguntur proverbialia, alii cuiusdam nullum inveniatur vestigium. Hoc facile intelliges e tabula quam composui:

Mill. I 5	Clearchus	} Athoo teste
I 12	Clearchus	
I 61	Aristides	

1) Hoc esse Chryssippi sermonis proprium vir in doctrina stoicorum veratissimus, Arnimius, recte monuit (v. Hermes, 25 (1890) p. 492 sqq.).

(Mill. I 63 Aristides (v. MP 2, 19)
 I 65 Aristides (v. Athen. XIV p. 641 A)
 I *65a Aristides cf. Crus. Anal. p. 58.)
 I 67 Aristides (v. Pausan. ap. Eust. p. 1741, 1 =
 fr. 183 Schwab.)

Mill. I 69 Aristides (v. schol. Plat. p. 317 Bekk.)
 I 77 Chrysippus }
 I 83 Chrysippus } Athoo teste.
 I 85 Chrysippus }
 I *85a Chrysippus cf. Crus. Anal. p. 72⁴.
 I *85a Chrysippus? v. nova Photii fragmenta a Reitzensteinio publicata (Lips.-Berol. 1907) p. 46, 15, et Cohnium, Zu den Paroem. Bresl. Philol. Abh. II (1887) p. 8.

Mill. I 86 Chrysippus }
 I 87 Chrysippus } v. Crus. Anal. p. 80.
 II 1 Demo.
 II 2 Demo.
 II 3 Demo, cet., usque ad II 28.
 II 45 Aristophanes Byz.
 II 46 Aristophanes Byz.
 II 47 Aristophanes Byz., cet., usque ad II 65.
 II 97 Chrysippus }
 III 4 Chrysippus } Athoo teste.
 III 5 Chrysippus }

Cetera proverbia usque ad finem libri tertii Didymus ipse adornavit, cf. Crusium in Anal. p. 91 sq.

Praeterea animadvertes singula quae propter argumentorum et auctorum varietatem nec non propter sermonis et stili discrimina evincuntur agmina iisdem terminis inclusa esse atque haec quae variis auctoribus separantur. Iam vides quid rei sit: praeter Demonem et Aristophanem Byz., etiam alii, Lucillo Didymo vetustiores paroemiographi a Zenobii auctoribus tabulatim adhibiti sunt.

Quid autem cuique paroemiographio in Zenobiano corpore sit attribuendum, quae et quam multa proverbia et opiniones a Zenobii auctoribus, praesertim a Didymo, immo quidni a Zenobio ipso, in collectionem inculcata sint demonstrare absque habeo a proposito meo. Tales quaestiones, quod monuit Crusius, tum demum cum fructu institui poterunt, cum verborum contextum accurata ubique recensione recuperaverimus.

Ceterum quod coniectura assecuti nobis esse videmur certo testimonio quodammodo confirmatur: Helladius enim Photii p. 530 Bekk. Didymum πρὸς τοὺς περὶ παροιμιῶν συντεταχότατος librum suum scripsisse tradit — itaque auctores gravissimos singulos recensuisse et aestimasse videtur.

II. De Diogeniani περὶ παροιμιῶν quae dicitur disputationis fontibus.

De Diogeniani quae περὶ παροιμιῶν inscribitur disputatione et de eius origine nondum satis inquisitum est. En omnia quae legimus:

Primus omnium edidit eam, ad Bastii e codice Parisino 1773 excerptorum fidem¹⁾, Gaisfordius, in editione paroemiographorum Graecorum (Oxonii, 1836, p. V not. 2). Hanc recensionem repeterunt editores Göttingenses (Corp. paroem. Graec. I p. 177 sqq.) notisque suis et apparatu critico instruxerunt. De disputatione egerunt: Schneidewinus, in Praefatione (pp. VI et XIII) disputatiunculae auctorem contendit a Lucillo Tarrhaeo sua accepisse, Lucillum Chryssippi verba sua fecisse. Cum Schneidewino consentiunt Warnkrossius (De paroemiographis capita duo. Gryphisw. 1881, p. 24) et, quamquam cautius, Cohnius (in Pauly-Wissowae l. V 783). Jungblutius (Quaestionem de paroemiographis pars prior: de Zenobio. Hal. S. 1882. p. 20) de titulo Ps.-Diogenianae collectionis coniecturam fecit (de hac re cf. Crusium in Anal. p. 23; Ueb. die gr. Paroem. p. 220, et Cohnium, Zu den Paroemiogr. [Breslau, 1887 = Bresl. philol. Abh. II] p. 51). Praeterea nihil.

Ultra hos terminos satis angustos progressus est Crusius (Anal. p. 22 sq., die griech. Paroem. p. 220), qui magnam disputatiunculae auctoritatem imprimis collaudavit (Anal. p. 23), et eam e Diogeniani lexico haustam esse censuit; fieri etiam potest — pergit Crusius altero loco (die gr. Paroem. p. 220) — ut disputatio illa appendix huius lexicis vel caput eius fuerit. Nam proverbiorum collectio Diogeniani inter somnia est habenda; quae vulgo fertur nihil aliud

1) Alios codices notavit Schneidewinus in apparatu critico (I p. 177). Adde cod. Vindobonensem, a Crusio descriptum (Die griech. Paroem. p. 220²⁾, et cod. Laurentianum LIX 30.

est nisi Zenobius volgatus et alphabetico ordine dispositus, cuius titulus errore aperto fictus est. Sed licet Crusii de proximo fonte coniectura recte facta sit, de fonte principali nihil tamen scimus. Hanc quoque quaestionem absolvere operae pretium videtur.

§ 1. Separatur Lucilleum fragmentum.

In disputatione legimus (p. 178 sq.): Ἔστι δὲ ἡ παροιμία τρόπος καὶ τῆς καλουμένης ἀλληγορίας. Παράκειται δὲ αὐτῇ λόγος <ῆ> αἶνος· (λόγος) Αἰσώπειος, Καρικὸς αἶνος, Συβαριτικὸς λόγος, Κύπριος, Λιβυκὸς αἶνος. Μαισωνικὴ παροιμία. μάριπος (sic!). Αἶνος μὲν οὖν ἐστὶ κατ' ἀνάπλασιν μυθικὴν ἀναφερόμενος ἀπὸ ἀλόγων ζώων ἢ φυτῶν ἐπὶ ἀνθρώπων παραίνεσιν. Καὶ ἀπὸ ζώων μὲν, ὡς παρ' Ἀρχιλόχῳ

Αἶνός τις ἀνθρώπων ὄδε

Ἦς ἄρ' ἀλώπηξ καέτοδς ξυνωνίην

Ἔμιξαν.

ἀπὸ δὲ φυτῶν,

Ἄκουε δὲ τὸν αἶνον· ἔγκοτε Τμῶλῳ

Δάφνην ἐλαίῃ νεῖκος οἱ πάλαι Λυδοὶ

λέγουσι θέσθαι.

Εἰκὸς δὲ καταχρηστικώτερον παρ' Ὀμήρῳ αἶνος, ὁ μηδετέρου τούτων μετέχων, ὅτε ἐνδεικνυμένου Ὀδυσσέως χλαίνης ὡς χρήζει ὁ Εὐμαιὸς φησιν

Ἦ, γέρον, αἶνος μὲν τοι ἄμύμων ὄν κατέλεξας.

Οἱ δ' ἄλλοι τῶν κατειλεγμένων ὀνόματι μὲν διαφέρειν, δυνάμει δ' εἰσὶν ἐμφερεῖς, Αἰσώπειος μὲν γὰρ λέγεται κτλ. Tum fabularum genera hoc ordine explicantur: Aesopicae fabulae, Caricae, Sybariticae, Cypriacae, Libycae.

Quae litteris exscripta sunt obliquis cum locis quibusdam Ammonii et Eustathii si contuleris

Diog. περὶ π. 1. 1. Αἶνος μὲν οὖν ἐστὶ κατ' ἀνάπλασιν μυθικὴν ἀναφερόμενος ἀπὸ ἀλόγων ζώων ἢ φυτῶν ἐπὶ ἀνθρώπων παραίνεσιν. Καὶ ἀπὸ ζώων μὲν ὡς παρ' Ἀρχιλόχῳ· Αἶνός τις ἀνθρώπων ὄδε etc. ἀπὸ δὲ φυτῶν· Ἄκουε δὲ τὸν αἶνον· ἔγκοτε Τμῶλῳ etc.

Ammon. p. 6 sqq. Valck. Αἶνος καὶ παροιμία διαφέρει· ὁ μὲν γὰρ αἶνός ἐστὶ λόγος κατὰ ἀνάπλασιν μυθικὴν, ἀπὸ ἀλόγων ζώων ἢ φυτῶν εἰρημένος, ὡς φησὶ Λούκιος (λλ)ος Τάρβατος ἐν τῷ πρώτῳ (περὶ) παροιμιῶν. οἶον ἀπὸ μὲν ἀλόγων ζώων,

Eust. p. 855, 3. Αἶνος καὶ παροιμία διαφέρουσι, καθὼς ὁ μὲν αἶνος λόγος ἐστὶ μυθικός ἐκφερόμενος ἀπὸ ἀλόγων ζώων ἢ φυτῶν πρὸς ἀνθρώπων παραίνεσιν, ὡς φησὶ Λούκιλλος ὁ Τάρβατος ἐν πρώτῳ περὶ παροιμιῶν. ἀπὸ μὲν ἀλόγων, ὡς παρὰ

1) Sic cum Crusio legendum (v. Pauly-Wiss. 1. II 2663).

Εἰκὸς δὲ καταχρηστικώτερον παρ' Ὀμήρου αἶνος etc.

ὡς παρ' Ἀρχιλόχῳ· Αἶνός τις ἀνθρώπων ἔδε etc. . . . καὶ Ἡσίοδος· Νῦν δ' αἶνον βασιλεὺς ἔρέω etc. ἀπὸ δὲ φυτῶν, ὡς παρὰ Καλλιμάχῳ Ἄκουε δὴ τὸν αἶνον· Ἐγ κοτε Τρωῶλω etc. Καὶ ἔστιν ὁ αἶνος ἐξηπλωμένη παροιμία etc.

Ἀρχιλόχῳ· Αἶνός τις ἀνθρώπων (ἔδε) etc. καὶ Ἡσίοδος· Νῦν δ' αἶνον βασιλεὺς ἔρέω etc. ἀπὸ δὲ φυτῶν, ὡς παρὰ Καλλιμάχῳ· Ἄκουε δὴ τὸν αἶνον etc. Καὶ ἔστιν ὁ αἶνος ἐξηπλωμένη παροιμία etc. (Secutus est Eusthathius, ut ipse fatetur, Eranium Philonem).

apparebit e Lucilli Tarrhaei de proverbii libro primo ea esse repetita (de hoc Lucilleo fragmento cf. etiam Eust. p. 1768, 58, Eran. Phil. p. 162 Valck. Apost. Praef. p. 235 sqq. Leutsch.). Verba quae apud Diogenianum huic fragmento praecedunt et ea quae ipsum sequuntur (quae litteris tradita sunt rectis), quod facile perspicui potest, inter se quam artissime conexas, sed Lucilli fragmento in duas partes divisa sunt: in altera parte eodem ordine fabulae tractantur atque in prima dispositae sunt, immo iisdem nominibus in utraque parte appellantur (Καρικὸς αἶνος, Κύπριος, Λιβυκὸς αἶνος); etiam verba οἱ δ' ἄλλοι . . . ἐμφορεῖς ultimis Lucilli verbis pugnant, at cum iis, quae Lucilleis praeceunt, consentiunt et iis artissime cohaerent. Ad haec omnia propono Theonem, qui narrandi ordinem integrum servavit:

Theo. Progyrn. c. 3 (Walz. Rh. Gr. I p. 172) . . . καλοῦνται δὲ (sc. οἱ μῦθοι) Αἰσώπειοι, καὶ Λιβυτικοὶ ἢ Συβαριτικοὶ τε καὶ Φρύγιοι, καὶ Κιλικιοὶ, καὶ Καρικοὶ, Αἰγύπτιοι, καὶ Κύπριοι. τούτων δὲ πάντων μία ἐστὶ πρὸς ἀλλήλους διαφορά, τὸ προκειμένον αὐτῷ ἕκαστον ἴδιον γένος κτλ.

Diog. p. 178 Schneidew. . . . παράκειται δὲ αὐτῇ (sc. τῇ παροιμίᾳ) λόγος (ἦ) αἶνος· (λόγος) Αἰσώπειος, Καρικὸς αἶνος, Συβαριτικὸς λόγος, Κύπριος, Λιβυκὸς αἶνος. Μαισωνικὴ παροιμία . . . οἱ δ' ἄλλοι τῶν κατελεγμένων ὀνόματι μὲν διαφέρειν, δυνάμει δ' εἰσὶν ἐμφορεῖς κτλ.

Apertum est igitur Lucilleam particulam a disputationis auctore esse inculcatam, ceteras disputationis partes ex aliis fontibus esse repetitas. Nunc hi fontes inquirendi sunt nobis.

§ 2. Qui auctor vocem παροιμία a voce οἶμος derivaverit.

Diogeniani disputationuncula, praeter Lucilleam particulam, quatuor in partes dividi potest: primum de origine verbi παροιμία disputatur, tum de proverbii summa, deinde varia fabularum genera

enumerantur, et de origine Aesopicae fabulae quaeritur, denique fabularum genera accuratius describuntur.

Initio derivat auctor ignotus vocem παροιμία ab οἶμος, quod idem atque ὁδός valeat (p. 177 Schneidew.): τὴν παροιμίαν ὀνομάζουσαι φασὶ τινες ἀπὸ τῶν οἶμων· οὕτω δὲ αἱ ὁδοὶ ἐκαλοῦντο. Οἱ δ' ἀνθρωποι, ὅσα κοινωφελῆ εὕρισκον, ταῦτα κατὰ λεωφόρους ὁδοὺς ἀνέγραφον ὑπὲρ τοῦ πλείονος ἐντυγχάνοντας τῆς ὠφελείας μεταλαμβάνειν· οὕτω καὶ τὰ τῶν σωφῶν ἀποφθέγματα γνωθῆναι φασί, καὶ τὰ Πυθαγορικὰ παραγγέλματα.

Itaque de inscriptionibus, quae secundum vias publicas legebantur, agitur; tales autem inscriptiones hermis, hoc est lapidibus quadratis, quibus longitudo cursus viarum significabantur, erant insculptae (v. praesertim quae Apostolius — e lexico quodam, ut videtur, etymologico — habet, Praef. §§ 7—8 p. 237 Leutsch.). De his hermis haud multa a veteribus auctoribus relata sunt ¹⁾, et quibus testimoniis Hesychianum quendam eligo locum. Leguntur apud Hesychium: Ἰππάρχειος Ἑρμῆς· Ἰππάρχειοι ἔρμαι, ἃς ἀνέστησεν Ἰππαρχος στήλας ἐγγράφας εἰς αὐτὰς ἐλεγεία, ἐξ ὧν ἔμελον βελτίους οἱ ἀναγιγνώσκοντες γίνεσθαι (plura de his hermis videas apud Ps.-Plat. Hipp. p. 228 c—e). In Hesychii lexico peregrini qui non sunt hanc explicationem sentient ceteris glossematis Hesychianis, quae brevissima esse solent, similem non esse, at proverbii apud Hesychium et argumento et forma esse persimilem. Itaque hoc loco cum proverbio res nobis est, quod commendat etiam simillimum Demonis (Mill. II 13) proverbium: τὸ Ἰππάρχου τειχίον· Ἰππαρχος ὁ Πεισιστράτου παρὰ τὴν Πυθίαν τείχος ὠκοδόμησε πολλὰ τοὺς Ἀθηναίους εἰς τὰναλώματα ἀναγκάσας ²⁾. (De Pisistratarum in operibus publicis collocandis industria omnino multa legebantur proverbialia.) Noti erant igitur paroemiographis hermae inscripti secundum vias dispositi. Quae cum ita sint, prioris etymologiae auctorem — qui nimirum hermas eos cognitos

1) Haec sunt omnia quae novi testimonia: 1) Ps.-Plato Hipp. p. 228 c—e, cf. Hesych. s. v. Ἰππάρχειος Ἑρμῆς, Harpocr. s. v. Ἑρμαι (p. 86, 4 Bekk.), CIG I p. 32 et Add. p. 880 (= CIA 522), 2) Philochor. fr. 69 M. (= Phot. Suid. Apost. 17, 23), cf. Eustath. p. 1353, 7, Hesych. Phot. s. v. Ἑρμῆς τρικέφαλος, Phot. s. v. Ἐ. στροφαῖος, τετρακέφαλος. — Ex auctoribus recentissimis v. Ern. Curtium, Ueber den Wegebau der Griechen (Abh. d. Berl. Akad. d. Wiss. 1854) pp. 212, 251, Wachsmuthium, Die Stadt Athen, I, p. 498°, Crusium, Aristophanes von Byzanz (Philol. Suppl. VI [1891] p. 277 sqq.

2) Hoc proverbium decurtatum esse Crusius Rh.M. 40 [1885] p. 318 recte monuit; etiam Hesychianum proverbium decurtatum esse videtur.

habuisse debbat — paroemiographum quendam fuisse veri est simillimum.

Restat nunc, ut Hesychiani loci investigemus auctorem. Inspiciamus omnia quae de Pisistratide et Pisistratidis leguntur proverbia:

Mill. II 13 Ἰππάρχου τειχίον etc. v. supra. De monis est proverbium (ad quem tota series Mill. II 1—28 referenda est, v. Crus. Anal. p. 132 sqq., nostra p. 6 sqq.).

Mill. II 4. Καὶ σφακελοὶ ποιοῦσιν ἀτέλειαν. Πεισίστρατος, ὡς φασιν, ὁ τύραννος etc. De Pisistratide qui durissima tributa imposuit Atheniensibus (v. Crus. Anal. p. 132 sq.) Item Demonianum proverbium.

Mill. II 94. Ἐπὶ Πυθίῳ κρεῖττον ἦν ἀποπατήσαι τὸν ναὸν τοῦ Πυθίου φκοδόμησε ὁ Πεισίστρατος cet. Proverbium item Demonianum (v. Crus. Anal. p. 145)¹⁾. — Cum omnia quae habemus de Pisistratidis proverbia e Demonis collectione hausta sint, nihil moror quin etiam Hesychianum illud inter Demoniana numerem. Noverat igitur Demo hermas illos, qui in disputatione memorantur, sed eum etymologi munere functum esse vix credo: nam e Demonianis fragmentis de studiis eius etymologicis omnino nihil constat²⁾. Itaque ceteros quoque paroemiographos inspicere debemus.

Legimus in disputatiuncula: τὴν παροιμίαν ὀνομάζεσθαι φασί τινες ἀπὸ τῶν οἰμῶν . . . οἱ δ' ἄνθρωποι, ὅσα κοινωφελῆ εὕρισκον, ταῦτα κατὰ λεωφόρους ὁδοὺς ἀνέγραφον . . . οὕτω καὶ τὰ τῶν σοφῶν ἀποφθέγματα γνωθῆναι φασί, καὶ τὰ Πυθαγορικά παραγγέλματα. 1) Noverat paroemiographus sapientium et Pythagorae dicta et naturam eorum — certe igitur in collectione ea habuit. 2) Proverbia a sapientium et Pythagorae dictis discrevit et separavit etymologus. — Inquirendi sunt omnes paroemiographi:

Aristoteles? v. Crusium in Anal. p. 81⁴⁾.

Theophrastus

Clearchus

Demo

Chrysippus

Aristophanes Byz.

Aristides.

1) De fontibus proverbiorum c 188 ἐν μύρου κλαδί τὸ ξίφος κρατήσω et Apost. 7, 70 ἐπὶ Δειψυδρίῳ μάχη accuratius nihil scimus.

2) Quamquam ceteros Atthidographos, praesertim Philochorum, etymologi munere nonnunquam functos esse constat, v. Philoch. fr. 7, 12, 48, 71, (72), 161, (162), 206 M, Clitod. fr. 21 M. Phanod. fr. 1, 13 M. Androt. fr. 28, 29 M.

Didymum et Lucillum omisi: illum, quod ante eum utraque verbi *παροιμία* derivatio ficta iam erat (v. infra), hunc, quod post Didymi tempora vixisse videtur¹⁾.

Inter proverbium et apophthegma Aristoteles nullum discrimen posuit: proverbium esse docet Aristoteles *παλαιᾶς . . . φιλοσοφίας ἐν ταῖς μεγίσταις ἀνθρώπων φθοραῖς ἀπολομένης ἐγκυριαλεῖμματα περισωθέντα διὰ συντομίαν καὶ δεξιότητα* (Synes. Calvit. Encom. c. 22 p. 234 Crab. = Aristot. fr. 2 Ros.), quae interpretatio ad apophthegmata potius quam ad proverbia pertinet²⁾. Praeterea notandum est quod Aristoteles sapientium apophthegmata *παροιμίας* nonnunquam appellabat (quamquam hoc etiam alii faciebant), e. g. *κοινὰ τὰ φίλων*, et multa alia (v. indicem verborum in edit. Berol. s. v. *παροιμία*), v. itemque de Stesichoro exemplum in Rhet. II 21 p. 1395^a 1.

Theophrastus proverbia ab apophthegmatis separabat, quamquam in ceteris Aristotelem secutus est³⁾. Haec sunt testimonia: Harpocr. p. 36, 15 Bekk . . . *Σοφοκλῆς μὲν οὖν ἐν ταῖς ἐλεγείαις Σόλωνός φησιν αὐτὸ (sc. ἀρχὴ ἀνδρα δείκνυσιν) εἶναι ἀπόφθεγμα, Θεόφραστος δ' ἐν τῷ <περὶ> παροιμιῶν καὶ Ἀριστοτέλης Βίαντος. Gravius est apud Stob. Floril. 21, 12 Γνωθὶ σαυτὸν. <τὸ μὲν ἀπόφθεγμα Βίαντος>, ὡς παροιμία δὲ λαμβάνεται, <ὡς> μαρτυρεῖ Θεόφραστος ἐν τῷ περὶ παροιμιῶν cet. V. Crusium in Pauly-Wissowae l. III 389. Sed tamen Theophrastum etymologiae illius*

1) Quod quamquam hoc loco non sum demonstraturus, tamen quis sibi persuadebit, cum finem huius capitis perlegerit: nam fragmenta Lucilli auctorem indicant sub imperio Romano florentem. Paulo vetustiorum putat Lucillum Hoerschelmannius (Acta. soc. phil. Lips. IV [1875] p. 341). — Misimus nonnullos minoris pretii paroemigraphos, quod satis obscuri sunt nec de eorum studiis certum est iudicium (v. e. g. Crusium in Anal. p. 148¹⁾).

2) Nam vox *φιλοσοφία*, qua Aristoteles saepissime utitur, apud eum investigationem (p. 1282 b 13), scientiam (1074 b 11), virtutem intellectualem (1334 a 23), omnino philosophiam (1004 a 3), diversorum philosophorum placita (987 a 31) significat, opinionem et philosophiam plebis et fori nunquam significat. Certe igitur Aristoteles, cum *παλαιᾶς φιλοσοφίας ἐγκυριαλεῖμματα* dixit, sapientium dicta in animo habuit.

3) De Theophrasto in proverbiorum et apophthegmatum natura investiganda Aristotelis imitatore v. Theophrasti fragmentum in scholiis ad Hermogenem (Walz., Rhet. Graeci VII p. 1154, 23) et quae Georgius Rosenthalius (Hermes 32 [1897] p. 317) de eo disseruit. Omnino Theophrastus, cum easdem quaestiones rhetoricas atque magister tractabat, longius tantum eas producebat nec quid novi de suo adiciebat, v. Hermannum Dielsium (Abh. d. Berl. Akad. 1886. p. 28 sq.).

auctorem fuisse non credo: nam vocem παροιμία aliter explicabant peripatetici, v. infra p. 27 sq.

Demo Aristophanes Byz. Aristides item eximendi sunt, nam neque in eorum fragmentis sapientium et Pythagorae apophthegmatum ullum est vestigium, nec ea omnino habuisse videntur. Itaque duo restant paroemiographi: Clearchus et Chrysippus.

Ε proverbiis, quae omnium fere consensu sapientium dicta habebantur, haec habebat Clearchus:

γνώθι σαυτόν, v. Porphy. (ἐκ τοῦ ἄ περὶ τοῦ γνώθι σεαυτόν) apud Stob. floril. 21, 16 Mein. = Aristot. fr. 5 Ros.: τί ποτε ἦν ἄρα καὶ τίνος τὸ ἱερὸν πρόσταγμα τὸ ἐν Πυθοῖ, ὃ γῶναι ἑαυτὸν τοῖς τοῦ θεοῦ δεησομένοις προσαγορεύει . . . ἀλλ' εἴτε Φημονόη . . . εἴτε Κλεάρχῳ προσεκτέον μᾶλλον τοῦ μὲν Πυθίου φράζοντι εἶναι παράγγελμα, χρησθῆναι δὲ Χίλωνι, τὸ ἀριστον ἀνθρωποις μαθεῖν πυθθανομένῳ, cf. Clearch. fr. 44° M, et MP 1, 43 cum notis Crusii in Pauly-Wissowae l. III 389. Hoc dictum antiquitas fere tota uno consensu pro sapientis cuiusdam apophthegmate habebat (v. Schneidewini notas ad „Append.“ prov. I 83, Diog. Vind. I 10, Didym. fr. p. 372 Schm.), Clearchus autem (et ante eum Aristoteles, cf. Clem. Alex. Strom. 1, 14, 60 p. 1295 Sylb. = Aristot. fr. 5 Ros.) oraculum esse contendit (v. praeterea W. H. Roscherum, Gehörte das Ε zu den delphischen Sprüchen? Philol. 61 [1902] p. 516 sq.).

ἀρχὴ δὲ τοι ἤμισυ παντός. Hoc dictum nonnulli vindicarunt Pythagorae (v. Jamblich., de vit. Pyth. c. 29 p. 342 Kiessl., alii Hesiodo [Luc. Hermot. § 3]; Polybius [5, 32, 1] dixit: οἱ ἀρχαῖοι); Clearchus hoc modo interpretatus est (Diog. Vind. 1, 83): . . . Κλεάρχῳ δὲ αὐτὴν ἐντεῦθεν φησιν εἰρησθαι· παρὰ Λακεδαιμονίους τῶν παιδῶν ὁ πρεσβύτερος τὴν βασιλείαν διεδέχετο τοῦ πατρὸς τελευτήσαντος. Ἀργεῖα οὖν τῇ Ἀριστοδήμου γυναικὶ γεγονάσι δίδυμοι καὶ τοῦ ἀνδρὸς τελευτήσαντος βουλομένη ἄμφω τοὺς παῖδας βασιλεύειν, Προκλέα καὶ Εὐρυσθέα, οὐκ εἰδέναι ἔφασκεν, ὁπότερος αὐτῶν πρεσβύτερος εἴη. εἶτα ἐρωτηθεὶς ὁ θεὸς εἶπεν· ἀρχὴ παντός ἡμισυ κτλ. Itaque hoc quoque dictum a Clearcho ut oraculum explicatum est.

κοινὰ τὰ τῶν φίλων. Schol. Plat. p. 319 Bekk.: φασὶ δὲ λεχθῆναι πρῶτον τὴν παροιμίαν περὶ τὴν μεγάλην Ἑλλάδα, καθ' οὓς χρόνους ὁ Πυθαγόρας ἐπειθε τοὺς αὐτὴν κατοικοῦντας ἀδιανέμητα πάντα κεκτῆσθαι etc. (Pythagorae est dictum, v. Mill. II 93, e Chrysippi collectione sumptum. Tum pergit scholiasta:) Κλεάρχος δὲ φησιν ὑπὸ Χαλιδίων τῶν ἐν Εὐβοίᾳ πεμφθῆναι δῶρα εἰς Δελφούς Ἀπόλλωνι

καὶ Ἀρτέμιδι· τῶν δὲ Δελφῶν μαντευομένων εἰ ἐξ ἴσης τὴν ἀνάθεσιν ποιήσονται, ἔφησεν ὁ θεός: „κοινὰ τὰ πῶν φίλων“ etc. Hoc quoque dictum inter oracula numeratum est a Clearcho.

Haec exempla sufficiunt. Quinto et quarto ante Christum natum saeculo duae erant ad quas verba divina et sapienter dicta referrentur auctoritates: altera numinis divini, altera septem sapientium. Pythiae oracula cum sapientium dictis saepe confundebantur (praeter ea quae ostendimus v. exempla apud Roscherum, o. c. Philol. 61 [1902] p. 513 sqq.), tum a Pindari temporibus oraculorum auctoritas magis magisque evanescebat, et sapienter dicta magis in diem Graeciae sapientibus vindicabantur (cf. W. H. Roscherum l. l. p. 517; eundem, Beiträge zur Deutung des delphischen E. Hermes, 36 [1901] p. 474; v. etiam Ed. Meyerum, Gesch. d. Altert. II p. 376). Clearchus sapienter dicta inter oracula numerabat; sapientium vero Pythagorae apophthegmata ne recepisse quidem in collectionem videtur. Itaque Clearchus prioris etymologiae auctor esse non potest.

Ex omnibus de quibus cogitare licet paroemiographis Chrysippus restat. Continebat Chrysippea collectio, praeter proverbia, etiam sapientium apophthegmata, ut e. g. Mill. II 97 *χρήματ' ἀνὴρ*, cf. schol. Pind. Isthm. 2, 17, et Pythagorae *παραγγέλλματα*, ut e. g. Mill. II 93. *Κοινὰ τὰ <πῶν> φίλων*. Immo Chrysippum apophthegmata summo cum studio collegisse, ita ut gnomarum collectionibus posterioris aetatis scripta eius fons essent gravissimus, demonstraverunt viri docti Antonius Elterus, in dissertatione quae inscribitur *De gnomologiorum Graecorum historia atque origine commentationes* (Bonnae, 1893), v. etiam P. Wendlandium, *Byz. Z.* II (1893) p. 325 sqq., M. N. Speranskij, in opere de gnomarum in slavo-russicis litteris collectionibus, russo sermone composito¹⁾. Praeterea, quod summi est momenti, proverbia ab apophthegmatis certe discernebat Chrysippus, teste

1) М. Н. Сперанскій, Переводные сборники изречений въ славяно-русской письменности. Исследование и тексты (Издание императорскаго общества Исторій и Древностей Россійскихъ при Московскомъ Университетѣ. Москва, 1904), v. praesertim p. 11 sqq.

Divinationem potius quam coniecturam opinor quae Schneidewinus (in Praef. p. VI) docuit: „Philosophia Stoicorum quum in eo loco qui est de moribus omnem quasi arcem doctrinae suae poneret, scriptis suis hanc maxime partem illustrabant eius asseclae. Nec Chrysippus videtur alio mentem intendisse, quam ut semina philosophiae moralis in proverbiiis latentia disputando eliceret“.

schol. Pind. Isthm. 2, 17 (cf. Mill. II 97): χρήματα etc. τοῦτο ἀναγράφεται μὲν εἰς τὰς παροιμίας ὑπ' ἐνίων, ἀπόφθεγμα δὲ ἐστὶν Ἀριστοδήμου, καθάπερ φησὶ Χρύσιππος ἐν τῷ περὶ παροιμιῶν. V. etiam Schneidew. Praef. p. V. Itaque fieri potest, ut Chrysippus prioris etymologiae auctor fuerit.

§ 3. Qui auctor vocem παροιμία a voce ὅμοιος derivaverit.

Etymologus alter vocem παροιμία a voce ὅμοιος derivat (p. 178 Schneidew.): ἐνιοὶ δὲ φασὶ προσηγορεῦσθαι τὰς παροιμίας ἀπὸ τοῦ ὁμοίον τι ἐφ' οἷς λέγονται δηλοῦν παρομοίας τινὰς οὔσας (sic legendum cum Crusio, Anal. p. 23²) — itaque proverbium ut orationis figuram explicat. Hanc ob causam etymologus alter inter eos inquirendus est auctores qui de elocutione scripserint. — In hanc doctrinam perficiendam primus contulit operam Aristoteles (in Poeticis, Rhetoricis, alibi); de via quam magister muniverat discipuli non discesserunt, ita ut Aristotelem et peripateticos philosophos de elocutione doctrinam condidisse ab ipsis omnes posteriores hausisse confidenter affirmari possit (v. Volkmannium, Rhetorik der Griechen und Römer². [Lips., 1885] p. 8 sq.)

Aristoteles proverbium his verbis interpretatur (Rhet. 3, 11 p. 1413^a 14): αἱ παροιμίαι μεταφοραὶ ἀπ' εἶδους ἐπ' εἶδος εἰσιν¹), metaphoram autem propter similitudinem factam esse ipse contendit, cum dicit (Eth. Nic. 3 p. 1115^a 14): λέγεται δὲ ὑπό τινων ἀνδρείος κατὰ μεταφορὰν· ἔχει γὰρ τι ὁμοίον τῷ ἀνδρείῳ, et accuratius Topicorum quodam loco (7, 2 p. 140^a 9): ἡ μὲν γὰρ μεταφορὰ ποιεῖ πῶς γινώριμον τὸ σημαίνόμενον διὰ τὴν ὁμοιότητα πάντες γὰρ οἱ μεταφέροντες κατὰ τινὰ ὁμοιότητα μεταφέρουσιν²). Itaque proverbium propter ὁμοίον τι factum esse — quae sententia in Diogeniani disputatione praedicatur — sententia est ab Aristotele proposita. — Magni est momenti quod etiam inter proverbium et gnomam similitudinem quandam ponebat Aristoteles (Rhet. 2, 21 p. 1395^a 17): ἐτι ἐνια τῶν παροιμιῶν καὶ γινώμαί εἰσιν, at Anaximenes, Aristotelis coevus,

1) Quamquam tertius Rhetoricorum liber Aristotelis esse non videtur, eius tamen studia persequitur et in eius fabrica compositus est, cf. etiam similem locum Poet. 21 p. 1457^b 6. — Metaphora ἀπ' εἶδους ἐπ' εἶδος certum est quoddam metaphorae genus, de quo videas Poet. 21 p. 1457^b 6, cf. etiam Volkmannium, Rhet. p. 417 sqq.

2) cf. praesertim Eth. Nic. 5 p. 1138^b 5, de anim. part. 3, p. 662^b 24, Poet. 21 p. 1457^b 6.

gnomam quoque de similitudine ortam esse docuit (Rhet. ad Alex. 12 p. 1430 b 9): πολλὰς δὲ ποιήσομεν αὐτὰς (sc. τὰς γνώμας) ἢ ἐκ τῆς ἰδίας φύσεως ἢ ἐξ ὑπερβολῆς ἢ ἐκ παρομοιωσεως etc. (cf. nonnulla quae Anaximenes adseruit exempla). Praeterea memorandi sunt apud Aristotelem termini qui dicuntur technici, παρομοιώσεις et ὁμοίον τι (hoc in Rhet. 3, 9 p. 1410 a 24, illud in Eth. Nic. 3 p. 1115 a 14), qui etiam a quodam Diogeniano reperiuntur. Itaque nullus dubito quin Aristoteles et peripatetici primi affirmaverint proverbium de similitudine esse ortum. Quae cum ita sint, etymologiam alteram a peripatetico quodam philosopho factam esse in aperto est ¹⁾.

§ 4. Quo e fonte diasceuasta de fabulae origine quae docet petiverit.

Secunda disputationis pars una cum parte tertia, ubi de fabulae indole ac natura disputatur, tractanda est, nam coniunctae incolumem reddunt sententiam, et ex eodem fonte ambae manaverunt.

Eodem sensu atque in Diogeniano disputatione etiam apud Quintilianum (Inst. Or. V 11, 19 sq.), nec non apud rhetores labentis antiquitatis Graecos de fabula Aesopica disputatur. Ecce composui Diogenianum Quintilianum Theonem ad rationes quae inter eos intersint dignoscendas:

Theo Progymn. c 3 (Rh. Gr. ed. Walz. I p. 172 sq.)

Diogr. περι π. p. 178 sqq. Schneid.

Quintil. Inst. Or. V 11, 19 sqq.

... καλοῦνται δ' Αἰσώπειοι, καὶ Λιβυστικοὶ τε καὶ Φρύγιοι, καὶ Κιλικιοὶ, καὶ Καρικοὶ, Αἰγύπτιοι καὶ Κύπριοι· τούτων δὲ πάντων μία ἐστὶ πρὸς ἀλλήλους διαφορά, τὸ προσκείμενον αὐτῷ ἕκαστον ἴδιον γένος ὅσον Αἰσώπος εἶπεν, ἢ Δίβυς ἀνὴρ, ἢ Συβαριτὴς,

Ἔστι δὲ ἡ παροιμία τρόπος καὶ τῆς καλουμένης ἀλληγορίας· παρακεῖται δὲ αὐτῇ λόγος (ἢ) αἶνος· (λόγος) Αἰσώπειος, Καρικὸς αἶνος, Συβαριτικὸς λόγος, Κύπριος, Λιβυκὸς αἶνος. Μαισωνική παροιμία· μάρσιπος *** ... οἱ δ' ἄλλοι τῶν κατειλεγμένων ὀνόματι μὲν διαφέρειν, δυνάμει δ' εἰσὶν ἐμπερεῖς

... cui confine est παροιμίας genus illud quod est velut fabella brevior et per allegoriam accipitur ... αἶνον Graeci vocant et Αἰσώπειους, ut dixi, λόγους et Λιβυκοὺς..

1) Fieri potest ut eam Clearchus fecerit, quem studiis etymologicis nonnullam incubuisse scimus ex Athenaeo (VIII p. 332 C = Clearchi fr. 73 M); v. etiam M. Wellmannium, Leonidas von Byzanz und Demosthenes. Hermes 30 (1895) p. 163 sq.

ἢ Κύπρια γυνή καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἐὰν δὲ μηδεμία ὑπάρχη προσθήκη σημαίνουσα τὸ γένος, κοινοτέρως τὸν τοιοῦτον Αἰσώπειον καλοῦμεν. οἱ δὲ λέγοντες τοὺς μὲν ἐπὶ τοῖς ἀλλοίοις ζῴοις συγκαίμενους τοιοῦσδε εἶναι, τοὺς δ' ἐπ' ἀνθρώποις τοιοῦσδε, τοὺς μὲν ἀδυνάτους τοιοῦσδε, τοὺς δὲ δυνατῶς ἐχομένους τοιοῦσδε, εὐήθως μοι ὑπολαμβάνειν δοκοῦσιν· ἐν πᾶσι γὰρ τοῖς προειρημένοις εἰσὶν ἅπασαι αἱ ἰδέαι. Αἰσώπειοι δὲ ὀνομαζοῦνται ὡς ἐπίπαν, οὐχ ὅτι Αἴσωπος πρῶτος εὗρετῆς τῶν μύθων ἐγένετο ("Ὅμηρος γὰρ καὶ Ἡσίοδος καὶ Ἀρχίλοχος καὶ ἄλλοι τινὲς πρεσβύτεροι γεγονότες αὐτοῦ φαίνοντες ἐπιστάμενοι, καὶ δὲ καὶ Κόννης ὁ Κίλιξ, καὶ Θοῦρος ὁ Συβαρίτης, καὶ Κυβισσὸς ἐκ Διβύης μνημονεύονται ὑπὸ τινων ὡς μυθοποιοί) ἀλλ' ὅτι Αἴσωπος αὐτοῖς μᾶλλον κατακόρως καὶ δεξιῶς ἐχρήσατο... ὡσπερ Ἀριστοφάνειον τι μέτρον, καὶ Σαπφικόν, καὶ Ἀλκαϊκόν, καὶ ἄλλο ἀπ' ἄλλου λέγεται, οὐχ ὡς τούτων ποιητῶν μόνον, ἢ πρῶτον ἐξευρηκῶτων τὰ μέτρα, ἀλλ' ὅτι αὐτοῖς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐχρήσατο cet.

Αἰσώπειος μὲν γὰρ λέγεται ὁ ἀπὸ ἀνδρὸς Αἰσώπου πλεονάσαντας ἐν τῇ τοιοῦτῃ εἶδει τοῦ μύθου, οὐχ εὐρόντος,

Illae quoque fabellae, quae etiamsi originem non ab Aesopo acceperunt, nam videtur eorum primus auctor Hesiodus, nomine tamen Aesopi maxime celebrantur, ducere animos solent cet.

ὡς ἐν ποιητικῇ μέτρον Ἀρχεβούλειον ἢ καὶ Ἀριστοφάνειον, ἃ λέγεται οὐχ εὐρημένα ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ παρὰ τούτοις κατακορέστερον ἐν τῇ ποιήσει τεταγμένων.

Omnia haec testimonia in rei summa inter se congruunt 1) ubique distinguuntur varia Aesopicarum fabularum genera, 2) Aesopum esse fabulae inventorem omnia testimonia negant — itaque omnia ad eundem fontem principalem referenda sunt. Inter Diogenianum et Theonem artior quoque necessitudo observari potest: uterque

fabulas nomine inter sese differre, re ipsa non differre contendit, immo iisdem verbis nonnunquam usi sunt (v. eos qui obliquis litteris exscripti sunt locos), mirum in modum eodem exemplo (versus illustratur Aristophaneus) utitur uterque. Pro certo igitur affirmare audeo eos ab eodem auctore pendere.

Quem dicamus eorum fontem? Comparemus cum Theone quae Hermogenes sophista docet (Rh. Gr. ed. Walz. I p. 9 sq.): Φαίνονται δὲ τούτῳ (sc. τῷ μύθῳ) χρησάμενοι καὶ οἱ ἀρχαῖοι, Ἡσίοδος μὲν τὸν τῆς ἀηδόνας εἰπῶν, Ἀρχίλοχος δὲ τὸν τῆς ἀλώπεκος. Ὀνομάζονται δὲ ἀπὸ τῶν εὐρόντων, οἱ μὲν Κύπριοι, οἱ δὲ Λιβυκοὶ, οἱ δὲ Συβαριτικοὶ, πάντες δὲ κοινῶς Αἰσώπειοι λέγονται, διότι τοῖς μύθοις Αἰσώπος ἐχρήσατο πρὸς τὰς συνουσίας cet. Et re et loquendi arte Hermogenes et Theo inter se congruunt ¹⁾, at constat utrumque ex iisdem fontibus rhetoricis hausisse (v. Hoppichlerum, De Theone Hermogene Aphthonioque progymnasmatum scriptoribus. Würzburg, 1884) v. etiam Babr. Proem. II et quae Crusius in Pauly-Wissowae l. (s. v. Babrios) II 2662 disseruit. Aphthonius autem habet (Rh. Gr. ed. Walz I p. 59 sq.): . . . καλεῖται δὲ Συβαριτικὸς, καὶ Κίλιξ, καὶ Κύπριος, πρὸς τοὺς εὐρόντας μεταθεῖς τὰ ὀνόματα. νικᾷ δὲ μᾶλλον Αἰσώπειος λέγεσθαι, τῷ τὸν Αἰσώπον ἄριστα πάντων συγγράψαι τοὺς μύθους. Apud Aphthonium paene eadem leguntur, at constat eum quoque a rhetoricis fontibus pendere. Quae cum ita sint necesse est etiam Diogeniani auctorem eam de qua loquimur particulam e rhetoricis fontibus deprompsisse; quo interprete, infra sum demonstraturum.

§ 5. Quo e fonte manaverit doctrina qua proverbium esse allegoriae genus praedicatur.

Cum doctrina de fabulae origine consociata est et, ut vidimus, ex eodem rhetorico fonte petita ea, quae proverbium ut allegoriae genus interpretatur, v. Diog. περὶ π. (p. 178 Schneidew.): ἔστι δὲ ἡ παροιμία τρόπος καὶ τῆς καλουμένης ἀλληγορίας. παρὰκειται δὲ αὐτῇ λόγος κτλ. Hoc omisit Theo, propterea, opinor, quod de fabula (περὶ μύθου), disputavit, de proverbii natura non disputavit; Quintilianus habet (V 11, 20): „cui confine est παροιμίας genus illud, quod est velut fabella brevior, et per allegoriam accipitur“, quam opinionem alio quoque loco (VIII 6, 57) repetivit.

1) Etiam Hesiodi de luscina fabellam laudat uterque, de Theone v. Walz. l. c. p. 175 sq.

Fontem eum rhetoricum ad Aristotelem pertinuisse his de causis constat 1) Quintilianus exemplum (*παράδειγμα*) necessariam esse orationis partem praedicat (V 11): haec autem doctrina est Aristotelis, in Rhetoricis prolata; immo ex Aesopicis fabulis colligere *παράδειγματα* uterque — Quintilianus et Aristoteles — praecipue commendat (Aristot. Rhet. II 20, v. Volkmann. Rhet. p. 236 sq.). Omnino tota haec apud Quintilianum V 10 et 11 pars Aristoteli Rhet. II 20 respondet, et laudat Quintilianus ipse V 10, 14 hunc Aristotelis librum („Ideoque Aristoteles in secundo de arte rhetorica libro diligentissime est exsecutus quid etc.“). Immo eodem loco (V 11, 17), cum de fabulis Aesopicis disputat, ipsum Aristotelem, ut videtur, in animo habet Quintilianus: . . . „cuius usus qualis esse deberet, idem optimus auctor ac magister eloquentiae ostendit“. 2) dixit Quintilianus l. c.: „*Αἴνων* Graeci vocant et *Δῖσωπείους*, ut dixi, *λόγους* et *Δῖβυκούς*“. Etiam Aristoteles haec tantum fabularum genera noverat (v. Rhet. I. I.)¹⁾. Itaque fieri potest ut Quintilianus Aristotele ipso usus sit. Quae apud Diogenianum leguntur ab Aristotele ipso hausta non sunt, sed, ut iam dicitur, e rhetorico quodam scripto fluxerunt, e quo etiam de fabulae origine doctrina repetita est. Cum autem hanc doctrinam disputationis *περὶ παροιμιῶν* auctor, ut infra (p. 34) videbimus, per Didymum acceperit, rhetorem a quo is pendet ante Didymum vel certe eius temporibus floruisse apparet.

Itaque secunda et tertia disputationis pars e libello quodam haustae sunt rhetorico, qui ab Aristotele pendebat, atque ante Didymi compositus est tempora. De hoc fonte accuratius aliquid conici posse despero: nam ab Aristotele et peripateticis rhetorica posterioris aetatis scripta omnino pendebant (Volkmann. Rhet. p. 8 sq.).

§ 6. Fabularum Aesopicarum explicationes unde repetitae.

Nunc inquirendi sunt nobis ultimae particulae fontes (p. 179 sq.): *Καρινὸς δὲ αἴνος λέγεται* cet. — usque ad finem.

In cod. suppl. Gr. 676 Paris., quem Cohnius descripsit (Zu den Paroem. p. 79) et littera S per compendium notavit, eidemque recensione atque codices ABV adiudicavit, proverbium quoddam legitur quod in archetypo codicum ABV certe legebatur, sed in ABV servatum non est (Cohn. o. l. p. 79 No. 72): *ὁ Κάριος αἴνος· μέμ-*

1) De Aristotele a Quintiliano lecto v. omnino P. Teichertum, De fontibus Quintil. rhetoricis. (Regim. 1884.)

νηται ταύτης Σιμωνίδης ἐπαινῶν τινα ἡνίοχον νικήσαντα ἐν Πελλάγη, καὶ λαβόντα ἐπινίκιον χλαμύδα, ᾧ χρησάμενος ἀπηλλάγη τοῦ ῥίγους· χειμῶνος (γὰρ Ἐρμαία) (v. Crus. Anthol. Lyr. p. LVIII) ἐν Πελλάγη ἐπετελεῖτο. φασὶ δὲ ὅτι ἀλιεὺς ἰδὼν ἐν χειμῶνι (πολύποδα εἶπεν)· εἰ μὴ κολυμβήσω, πεινήσω. τοῦτον οὖν εἶναι τὸν Κάριον αἶνον. Ad haec adnotavit Cohnius: „Nach χειμῶνος sind 1—2 Worte im Codex unlesbar. Aus Zenobios (M. III ρμζ': ὁ Κάριος αἶνος) cet.“

In tertio Athoi libro (III 147), eo scilicet loco ubi e Didymea collectione excerpta habemus, proverbium est ὁ Κάριος αἶνος: hoc e Suida (s. v. Καρικῆ Μούση) et e codice S a Cohnio (Zu den Paroem. p. 79) descripto in Καρικὸς αἶνος est emendandum, quamquam, quod Crusius monuit, hoc lemma errore fictum est. Cum igitur lemma in codice S cum lemmate in Didymea collectione (Mill. III 147) congruat (explicationem quae ex Athoo exiit cum ea in S item congruisse credo, nam omnino, ut videtur, non nisi una huius proverbii legebatur explicatio) nihil moror quin in S proverbium Didymicum esse credam.

Si hoc proverbium cum loco quodam in disputatione περὶ παροιμιῶν comparaveris, illud huic simillimum invenies:

S 72 ὁ Κάριος αἶνος· μέμνηται τοῦ Σιμωνίδης ἐπαινῶν τινα ἡνίοχον νικήσαντα ἐν Πελλάγη καὶ λαβόντα ἐπινίκιον χλαμύδα, ᾧ χρησάμενος ἀπηλλάγη τοῦ ῥίγους· χειμῶνος (γὰρ Ἐρμαία) ἐν Πελλάγη ἐπετελεῖτο. φασὶ δὲ ὅτι ἀλιεὺς ἰδὼν ἐν χειμῶνι (πολύποδα εἶπεν) εἰ μὴ κολυμβήσω, πεινήσω. τοῦτον οὖν εἶναι τὸν Κάριον αἶνον. Lacunam implevit Crusius, Anthol. Lyr. p. LVIII, cf. etiam Philol. 54 (1895) p. 565.

Diog. περὶ π. p. 179 Schneidew.: Καρικὸς δὲ αἶνος λέγεται, ὃν ἀναφέρουσιν εἰς γένει Κἄρα ἄνδρα. τοῦτον γὰρ ἀλιέα τυγχάνοντα χειμῶνος θεασάμενον πολύποδα εἶπεν· εἰ μὲν ἀποδὸς κολυμβήσαιμι ἐπ' αὐτὸν ῥιγώσω, ἐὰν δὲ μὴ λάβω τὸν πολύποδα, τῆ λίμφ τὰ παιδί' ἀπολω. Κέχρηται δὲ τῷ λόγῳ τούτῳ Τιμοκρέων ἐν μέλεσι, καὶ Σιμωνίδης δ' αὐτοῦ μνημονεύει ἐν τῷ εἰς Ὀρσίλαν (Cr.) ἐπινικίῳ.

Utrumque proverbium ex eodem fonte manavit; sed cum proverbium codicis S e Didymo depromptum sit, veri simile est etiam disputationis diasceuastam ab eodem auctore sua petivisse¹⁾.

Ceterae explicationes continuo ordine enarrantur nec altera ab altera separari possunt — verisimillimum est igitur eas ex eodem fonte una esse repetitas. Sunt autem ipsae, cum sint inter se simillimae, etiam artioribus vinculis coniunctae: nam idem est in omnibus ser-

1) Nam de communi fonte vix est cogitandum, cum omnia proverbia in III. Ath. libro Didymus collegerit et explicaverit.

mo et loquendi ars, qui nescio an Didymum sapiant, eidem fere qui laudantur testes (ad Sybariticam (et Caricam) fabulam Aristophanes, ad Caricam et Cypricam Timocreon — praeterea ad Caricam Simonides ad Libycam Aeschylus), qui Didymo haud erant ignoti. Si omnia separatim examinaveris, eadem efficies:

. . . ὁ Συβαριτικός δὲ λέγεται εἶναι τοιοῦτος ὅποιον Ἀριστοφάνης ἐν Σφηξίν, ὡς ἀνδρὶ Συβαρίτῃ ἀπειρῶ ἵππικῆς ἐφ' ἄρμα ἀναβάντι συνέβη κατενεχθέντι συντριβῆναι, φίλον δ' αὐτῷ παρόντα φάναι τὸ ἔρδος τις ἦν ἕκαστος εἰδείη τέχνην (p. 179 sq. Schneidew.). Sententia quae hoc Aristophanis versu exprimitur (Vesp. 1431) in proverbii erat trita (cf. Schol. Aristoph. Vesp. 1431, Cic. Tusc. 1, 18, 41, Otto, Sprichwörter und sprichwörtliche Redensarten der Römer [Lips., 1890] p. 37); hoc autem proverbium Didymus in collectione habuit vel certe noverat, cf. schol. Aristoph. (= Didymus?) l. l. ἕκαστός, φησιν, ἦν οἶδε τέχνην ἐργαζέσθω, καὶ ταῦτα δὲ ἐν παροιμίαις φέρεται. Cum hoc proverbio Sybariticae fabulae explicatio cohaeret, namque Didymus omnia fere quae de Sybaritica fabula conscripsit ex Vespis Aristophanis (l. c.) petivisse aut ad hunc locum explicandum inseruisse videtur (v. schol. Aristoph. Vesp. 1298 et exempla quae Grauertius, De fab. Aesop. (Bonn., 1825) p. 73 sq. collegit). Itaque cum explicatio in disputatione cum proverbio Didymeō cohaereat, necesse est ad Didymum eam referre.

Λιβυκός δὲ αἶνος ἀπὸ τοῦ ἔθνους εἰρησθαι λέγεται, ἀπὸ Λίβυός τινος· οἱ δὲ Κύβισαν εὐρέτην γενέσθαι τοῦ εἶδους τούτου. ὡς Αἰσχύλος διασαφεῖ· ὧδ' ἔστι μύθων τῶν Λιβυκῶν τὸ κλέος (p. 180 Schneidew. Textus videlicet depravatus est). Scholiastam Aristoph. Av. 808 ἐκείνος γὰρ (sc. Αἰσχύλος) Λιβυστικὴν αὐτὴν καλεῖ παροιμίαν· ὡς δὲ ἔστι μύθων τῶν Λιβυστικῶν λόγος κτλ. cum Hesychio s. v. Λιβυκοὶ λόγοι· Χαμαιλέων δὲ φησι Λίβυν τινα εὐρεῖν τοὺς λόγους τούτους, quorum uterque Didymea refert, si composueris, eadem efficies quae in disputatione leguntur. Omnino haec res Didymo quam fuerit nota testimonio est schol. Aesch. (= Didymus?) Agam. 813, ubi Didymus eidem rei iisdemque Aeschyli versibus alludit¹⁾. (cf. etiam Hermannum, Opusc. V p. 148). — Omnes igitur explicationes e Didymeis copiis sumptae sunt²⁾.

1) cf. etiam Suidam s. v. πάγας, et Athenaeum (= Pamphylus = Didymus?) qui eadem fere referunt.

2) Cypricae fabulae explicatio item e Didymo deprompta videtur, nam verbis κέχρηται δὲ καὶ τοῦτῳ Τιμοκρέων Caricae fabulae — quam Didymo illustratam esse ostendimus — alluditur.

Hae autem explicationes mera videntur proverbialia vel certe fabellae proverbialia quasi cognatae. De Sybaritica fabula legimus apud Hesychium (s. v. Συβ. λόγοι): . . . παροιμιώδεις οὖν οἱ Συβαριτικοὶ λόγοι. — De Libyca fabula dixit scholiasta Aristoph. Av. 808: ἐκεῖνος γὰρ (sc. Αἰσχύλος) Λιβυστικὴν αὐτὴν καλεῖ παροιμίαν (sequuntur versus ex Aesch. Myrmid. = Aesch. fr. 139 Nauck.). Didymus (scholii auctor) ipse Aeschyleos versus παροιμίαν nominat; num putes eum, cum amplam proverbiorum collectionem composuerit, hoc pernotum sibi proverbium (v. paulo supra) in collectione non habuisse? Caricae fabulae explicatio unde sit petita supra (p. 32) ostendimus. — Itaque pro certo affirmari potest disputationis diascuastam in fabulis illustrandis Didymea proverbiorum collectione usum esse.

§ 7. Cetera quae Didymo vindicanda sint.

Restat locus quidam desperatus, de quo haud abs re videtur aliquid disserere. Leguntur in p. 178 Schneidew.: παράκειται δὲ αὐτῇ (sc. τῇ παροιμίᾳ) λόγος ἡ αἴνος. ἡ αἴνος Αἰσώπειος, Καρικὸς αἴνος, Συβαριτικὸς λόγος, Κύπριος, Λιβυκὸς αἴνος. Μαισωνικὴ παροιμία: μάρσιπος, ubi ultima vox quid sibi velit haud facile intelliges. Fabularum aliquod genus, quod corrupto verbo μαρσιπος simile sit, quamquam Ottonis Kellerei librum (Untersuchungen üb. die Geschichte d. griech. Fabel. Jahrb. f. class. Philol. Suppl. 4 [1864] p. 307 sqq.) sedulo perlegi, nunquam inveni. Satis eleganter Meinekius (Hist. crit. com. Graec. I 23) in Χρῦσιππος lectionem traditam emendavit, quae coniectura a Schneidewino (Praef. p. VI) probata est (in textum tamen non recepta), mihi quoque olim probabatur. Sed obstat, Crusii, quaedam observatio. Sub iudice lis erat inter Chrysippum et Aristophanem Byzantium, quorum ille — ut Athenaei locum l. XVI 659 integrum reddam — τὸν Μάισωνα ἀπὸ τοῦ μασσᾶσθαι οἶται κεκλησθῆναι, οἷον τὸν ἀμαθῆ καὶ πρὸς γαστέρα νενευκότα, hic autem contra ratus est ὅτι Μάισων γέγονε κωμωδίας ὑποκριτῆς Μεγαρεὺς τὸ γένος, ὃς καὶ τὸ προσωπεῖον εὔρε τὸ ἀπ' αὐτοῦ καλούμενον Μάισωνα. Invenit Maeson — pergit Aristophanes — καὶ τὸ τοῦ θεράποντος πρόσωπον καὶ τὸ τοῦ μαγειροῦ. καὶ εἰκότως καὶ τὰ τούτοις πρέποντα σκώμματα καλεῖται Μαισωνικά. Erravit Aristophanes, nam Μάισων certe persona est comica comoediae Siciliae, et est coci vel potius hominis ventri insane dediti, ut Manducus erat apud Romanos (v. omnino Crusium, Aristophanes von

Byzanz bei Zenobios und der Vers des Maison. Philol. Suppl. VI [1891—93] p. 275 sqq.) — tales igitur personae primas habuerunt partes in proverbiiis et iocis Maesoniceis. Apud Hesychium autem, quod Crusius monuit, legitur: *μαρσιπέοι· οἱ γαστρίμαργοι*. Itaque *Μαρσίπιος* (vel *μάρσιπος*) idem est atque „homo gulosus, ventri supramodum deditus“ — quales igitur personae Maesonicae esse debebant. Vox *μάρσιπος* initium erat fortasse proverbii cuiusdam, quo Maesonicum genus illustrabatur (ut etiam cum Carica, Cyprica, Libyca fabula factum est). Post *μάρσιπος* igitur — quae vox bene tradita est — lacuna inest in textu. Itaque haec quoque verba Aristophanem Byz. et Didymum sapiunt.

Sed plura etiam Didymo vindicanda sunt.

1) Particula Ἔστι δὲ ἡ παροιμία . . . usque ad *Μαισωνική παροιμία* cum parte in qua varia Aesopicarum fabularum genera describuntur coniuncta est nec ab ea divelli potest: in altera parte retractantur quae in prima indicata sunt, in utraque parte eodem ordine enumerantur fabulae, ubique iisdem nominibus appellantur (*αἶνος* vel *λόγος*). Itaque nisi de uno utriusque partis auctore non est cogitandum. Cum autem alterius partis Didymus auctor sit, necesse est eum prioris quoque particulae auctorem esse.

2) Etiam utramque de origine vocis *παροιμία* opinionem Didymo haud ignotam fuisse constat: de etymologia a voce *οἶμος* v. Hesychium (qui maxima ex parte Didymeis repletus est copiis): *παροιμία· βιωφελῆς λόγος, παρὰ τὴν ὁδὸν λεγόμενος, οἶον παροδία. οἶμος γὰρ ἡ ὁδός*. Notandum est etiam Demonis de Hipparcheis hermis proverbium (v. supra p. 22 sq.), quod item Hesychius servavit. De etymologia a voce *ἕμοιος* v. item Hesychium: *αἰνίγματα· ζητήματα, ὁμοιώματα, τεκμηρία*. Summi sunt momenti nonnulla Didymea proverbia, in quibus praedicatur ea ad similitudinem esse facta: schol. Aristoph. (= Didymus?) *Ran.* 159. *ὄνος ἄγων μυστηρία*] τοῖς μυστηρίοις ἐξ ἄστεος εἰς Ἐλευσίνα διὰ τῶν ὄνων φέρουσι τὰ εἰς τὴν χρεῖαν. Ἔθεν ἡ παροιμία διὰ τὸ κακοπαθεῖν μάλιστα τοὺς ὄνους ἀχθοφοροῦντας. ὡς ἂν ὄν ὁμοίον τι πάσχων διὰ τὸ πιέζεσθαι τῷ ἐπικειμένῳ ἄχθει, τὴν παροιμίαν μίγνυσιν. Proverbium certe Didymeum, nam congruit cum Photio, et addita est opinio Demonis (v. Phot. et Crus. Anal. p. 149) quem saepe memoravit Didymus. — Mill. III 70. *ὁ Λέσβιος πρύλλις· αὕτη καθ' ὁμοίωσιν λέγεται, ὡσπερ Λέσβιος πρύλλις cet.* Proverbium Didymeum, ut omnia libri Ath. III proverbia.

Constat igitur totam disputatiunculam — praeter

Lucilleum fragmentum — e Didymeis copiis esse petitam.

§ 8. ἐξηλωμένης quae dicitur παροιμίας explicatio et doctrina unde repetita.

Quaeritur nunc quo e fonte explicatio ἐξηλωμένης quae dicitur παροιμίας (v. Lucil. fr. ap. Eust. p. 855, 3, et Ammon. p. 6 Valek.) sumpta sit. Lucillum Tarrhaeum hoc proverbiorum genus cognitum habuisse e fragmento supra laudato apparet: nam in praefatione, ut opinor, ad librum primum, cum varias vocis αἴνος significationes enumeravit, etiam huius proverbii fecit mentionem.

In Lucilleo apud Ammonium¹⁾ fragmento leguntur haec: . . . αἴνος ἐστὶ λόγος κατὰ ἀνάπλασιν μυθικῆν, ἀπὸ ἀλόγων ζώων, ἢ φυτῶν, πρὸς ἀνθρώπους εἰρημένους, ὡς φησι Δούκι(λλ)ος Ταρρῆαιος ἐν πρώτῳ παροιμιῶν, οἶον, ἀπὸ μὲν ἀλόγων ζώων, ὡς παρ' Ἀρχιλόχῳ· Αἴνος τις ἀνθρώπων ὅδε cet. (v. Archil. fr. 86^a Bgk.) . . . καὶ Ἡσίοδος· Νῦν δ' αἴνον βασιλεῦσ' ἐρέω cet. (Hesiod. Op. et d. 202 sq.) . . . καὶ ἐστὶν ὁ αἴνος ἐξηλωμένη παροιμία, μετὰ διηγῆσεως ἀπαρτίζουσα τὸ νοούμενον, πρὸς παραμυθίαν τε καὶ ὠφέλειαν ἀνθρώπων· παροιμία δὲ, ἢ τὴν ἀπὸ κεφαλαίου ἐπὶ τὸ χεῖρον ἀναφορὰν ἔχει ἐνδέουσαν τοῦ αἴνου, καὶ τὴν ἐξῶθεν ἐνδεχομένη μετὰβασιν, οἶον, μένε βοῦς ποτ' ἐν βοτάνῃ, καὶ, Ἄ κισσὸς μετ' ἀνθεστήρια.

1) de consilio, quod αἴνος persequitur, dicit Lucillus, αἴνον esse factum πρὸς παραμυθίαν καὶ ὠφέλειαν ἀνθρώπων, cf. etiam Lucilli fragmentum apud Eustathium l. 1. . . ὁ μὲν αἴνος λόγος ἐστὶ μυθικὸς ἐκφερόμενος ἀπὸ ἀλόγων ἢ φυτῶν πρὸς ἀνθρώπων παραινέσιν. Hoc autem e rhetoricis scriptis petitum est;

2) Habet Lucillus ex Archilocho Hesiodo exempla; hoc etiam apud Theonem (p. 172 Walz.) Quintilianum (V 11, 10) invenimus. At etiam haec exempla e scriptis rhetoricis petita esse vidimus.

3) Restat proverbiorum genus quod Lucillus ἐξηλωμένη παροιμία nominat. Dixit Lucillus de eo: μετὰ διηγῆσεως ἀπαρτίζουσα τὸ νοούμενον. Nunc videas quomodo in disputatione περὶ π. a Didymo explicetur: ἐστὶ δὲ ἡ παροιμία τρόπος καὶ τῆς καλουμένης ἀλληγορίας· παράκειται δ' αὐτῇ λόγος (ἢ) αἴνος· (λόγος) Αἰσώπειος cet. Utroque loco, quamquam aliis verbis, eadem res praedicatur; quod quidem

1) Ammonium Diogeniano praetuli, cum recensio eius optime sit tradita, v. supra p. 20 sq.

ita esse testantur etiam Quintilianus (V 11, 19): „cui (sc. τῷ αἴνῳ) confine est παροιμίας genus illud, quod est velut fabella brevior et per allegoriam accipitur: „Non nostrum, inquit, onus“; bos clitellas (spectans)¹⁾, et ipsum Lucilleum fragmentum (v. Ammon. l. c.): παροιμία δὲ, ἣ τὴν ἀπὸ κεφαλαίου ἐπὶ τὸ χεῖρον ἀναφορὰν ἔχει ἐνδέουσαν τοῦ αἴνου, καὶ τὴν ἔξωθεν ἐνδεχομένη μετὰβασιν, οἶον, μένε βούς cet., cf. etiam Crusium, in Pauly-Wiss. l. II 2663. Didymum et Quintilianum ostendimus iam a rhetoricis scriptis pendere: itaque certe non prohibemur quominus statuamus Lucilli doctrinam — praeter cetera etiam ἐξηπλωμένης παροιμίας explicationem — e scriptis rhetoricis esse repetitam.

Haec quae, alia progressi via, demonstravimus, una cadunt cum iis quae Crusius iam pridem statuit: Babrium scilicet, cum fabulas ad proverbia (et hoc potissimum sibi vult ἐξηπλωμένη παροιμία) finxisset (quantum eas confectas iam non invenit, ut e. g. fab. 20 Cr., cf. Crusium, De Babr. aet. p. 237), quibus volumen suum alterum auxit, praecepta et enchiridia rhetorum esse secutum (v. Crusium, l. c. et in Pauly-Wissowae l. II 2662, cf. etiam H. Christofferssonium, *Studia de fontibus fabularum Babrianarum* [Lundae, 1904] p. 101 sqq.).

§ 9. Summa.

Summa igitur rei haec est. Didymum, qui in proverbii natura describenda paroemiographos vetustiores nec non scripta rhetorica consuluit, coniunctum tenemus cum Lucillo, quem item studiis rhetoricis incubuisse vidimus. Eosdem composuit et consuluit Zenobius. Iam vides quid hinc sequatur. Disputatio quam habemus a Zenobio videtur esse composita et proverbiiis praemissa, tum a Diogeniano, sophista coaevo recepta. Similes disputationes proverbiiis praemisisse videntur Didymus, Lucillus.

1) Lego cum Crusio, Rh. M. 44 (1889) p. 45 sq.

Index rerum.

- Aristides, sermo et narrandi ars 8.
- Aristoteles, inter proverbium et apophthegma nullum discrimen fecit 24, Theophrasti auctor summus 24³, quomodo proverbium interpretetur 27.
- Babrius, in fabulis fingendis rhetorum praecepta secutus 37.
- Chrysippus, sapientium apophthegmata colligebat 26, proverbia ab apophthegmatis discernebat 26 sq., etymologiae prioris auctor 27.
- Clearchus, sapientium dicta habuisse non videtur 25 sq., oracula studiose colligebat 25 sq., etymologiae auctor videtur 28¹.
- Demo, de eius turba in Athoo. II 1—28 6 sqq., proverbia eius atticissant 6 sq., sermo et narrandi ars 7 sq., quomodo a Didymo laudatur 9, proverbium quoddam Hesychianum ei vindicatur 23, etymologi munere functus esse non videtur 23.
- Didymus, in auctoribus laudandis ars 9, proverbium quoddam ei vindicatur 32, e proverbiorum collectione fragmenta 34, disputationis περί π. totius fere auctor 35.
- Diogeniani disputatio, quid de ea inquisitum sit 19, explicationes fabularum unde repetitae 31 sqq. V. Didymus, Lucillus, μάρισπος, rhetorica scripta, Zenobius.
- etymologia vocis παροιμία 21 sqq., ab αἶμος 21 sqq., qui eam fecerit 22, 27. V. Chrysippus — ab ἕμοιος 28. V. Clearchus.
- ἐξηπλωμένη παροιμία, explicatio unde petita 37. V. rhetorica scripta.
- Helladius, Phot. p. 530 Bekk. locus quomodo interpretandus 18 sq.
- hermae secundum vias dispositi, qui eorum fecerint mentionem 22¹. V. paroemiographi veteres.
- Hesychius, proverbium quoddam eius illustratur 22. V. Demo.
- Lucillus Tarrhaeus, sermo et narrandi ars, fragmentum eius in disputatione περί π. 20 sq., de eius temporibus 24¹.
- μάρισπος in disputatione περί π., quid sibi velit 35.
- proverbium esse allegoriae genus: unde haec doctrina petita 30 sq.
- paroemiographi veteres, sermo et narrandi ars 8, quomodo in corpore Zenobiano laudentur 8 sq., quomodo in corpore Zenobiano adhibiti sint 18, fragmenta eorum certa in corpore Zenobiano quomodo disposita sint 17 sq., hermas secundum vias dispositos noverant 22.
- rhetorica scripta, in disputatione περί π. adhibita 30 sq., explicatio ἐξηπλωμένης παροιμίας ex iis repetita 37. V. Babrius.
- Theophrastus, proverbium ab apophthegmate separabat 24. V. Aristoteles.
- Zenobius, argumenta proverbiorum quae praecipue tractentur in corpore Zenobiano 11, auctores et testes quomodo laudentur 11 sqq., sermo et loquendi ars 15 sqq., Zenobius disputationis περί π. auctor? 37 V. paroemiographi veteres.

Argumenti conspectus.

	pag.
I. De veterum paroemigraphorum vestigiis indagandis observationes.	
§ 1. Demonis fragmentum (Mill. II 1—28) retractatur et auctoritas eius defenditur	6
§ 2. De fragmento Aristophaneo (Mill. II 45—65)	9
§ 3. De proverbiorum argumentis observationes	11
§ 4. De proverbiorum auctoribus et testibus observationes	11
§ 5. De sermone et narrandi arte	15
§ 6. De veterum paroemiographorum fragmentis certis	17
II. De Diogeniani <i>περι παροιμιῶν</i> quae dicitur disputa- tionis fontibus.	
§ 1. Separatur Lucilleum fragmentum	20
§ 2. Qui auctor vocem <i>παροιμία</i> a voce <i>οἶμος</i> derivaverit	21
§ 3. Qui auctor vocem <i>παροιμία</i> a voce <i>ἄμιος</i> derivaverit	27
§ 4. Quo e fonte diasceuasta de fabulae origine quae docet petiverit	28
§ 5. Quo e fonte manaverit doctrina proverbium esse allegoriae genus	30
§ 6. Fabularum Aesopicarum explicationes unde repetitae	31
§ 7. Cetera quae Didymo vindicanda sunt	34
§ 8. <i>ἐξηλωμένης</i> quae dicitur <i>παροιμίας</i> explicatio et doctrina unde repetita	36
§ 9. Summa	37
Index rerum	38

Curriculum vitae.

Weselin Tschajkanovitsch natus sum Belgradi Serbiae a. d. V. Kal. Apr. a. D. 1881 patre Nicolao matre Anna, quos dira morte mihi ereptos vehementer lugeo. Fidei addictus sum Graeco-orthodoxae. Gymnasium Belgradense per octo annos frequentavi, et anno 1899 testimonio maturitatis instructus in numerum civium Almae Matris Belgradensis receptus sum, ibique per octo semestria antiquarum litterarum studiis me dedi. Examine superato Lipsiam petivi, ubi per quatuor semestria audivi viros doctissimos Brugmann Fischer Hirt Immisch Kramer Leskien Lipsius Marx † Wachsmuth Zarncke. Seminario et proseminario philologico ut per duo semestria sodalis interesssem benevolentia Wachsmuthii et Immischii factum est; etiam exercitationibus interfui palaeoslavicus moderante Leskien, hebraicis moderante Kramer. Inde petivi Monachum, ubi me docuerunt viri doctissimi † Christ Crusius Krumbacher Müller Poehlman † Traube Vollmer Weyman, et seminarii philologici Crusio et Vollmero moderantibus, byzantini et neohellenici Krumbachero, historici Poehlmannio moderante me sodalem fuisse glorior. Quibus omnibus viris doctissimis gratias ago ex animi sententia nec quid debeam umquam obliviscar.

Tribus viris doctissimis optime de me meritis gratias ago imprimis summas meque eorum memoriam pio gratoque animo semper reculturum spondeo: Crusio Krumbachero Monacensibus, Vulitschio Belgradensi. Utinam aliquando probare possim eruditionem et praecepta eorum indigno non contigisse!
